ТОАДЕ ХЬАЖКIАШ ЧУЭЦАРА БАЛХАШ

МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВIАШАГIКХЕТА!

СЕРДАЛО
СВЕТ арадувл 1923 шера дենз

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай областнойи Грозненски городскойи комитетий а Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета а орган
Орган Чечено-Ингушского областного, Грозненского городского комитетов Коммунистической партии Советского Союза и Верховного Совета Чечено-Ингушской АССР

№ 72 (2697)
Ера
6
сентябрь
1962 шу
Мах 2 кеп.

ДАЬХЕННА — 8,5 МИЛЛИОН ПУНТ ЯЛАТ

Доккхий а бехктокхаме а декхараш да вайна хьалхашка латтараш. Паччахьалкхенна дIаяла еза 8,5 миллион пунт ялат. Боккха лоархIам болаш ха я хIанзар яр. Республика къахьегамхой ца йойташи ханнахьеи хьажкIаш чуэцарга хьежжа мара вIаштIехьдаргдац из сийлен декхар дизза кхоачашде.

ДIаихаьча шерашкарчул дукхагIа техника а йолаш хьажкIаш чуэцаш я совхозаши колхозаши. Духхьал «ККХ-3» яха хьажкIаш чуийю 348 комбайн я республика боахамашка.

Дукхача совхозаша, колхозаша цу низ болча техниках дика пайда эц. Эггара хьалха болх кхетамца вIаштIехьбаккхарах тарлу цар хьажкIаш чуэцара балхаш лаккхача темпашца леладе. Республике хьалхарчарца уж балхаш дIадола а даь, хьалхарчарца паччахьалкхен амбарашка керда хьажкIаш чутейсай Курчалой района Ленина цIерахча колхоза къахьегамхоша. Ди тIехьагIа сихлуш латт цига хьажкIаш чуэцилга.

Хьинаре къахьегарца белгалваьннав Гудермеса района «Дружба» яхача совхозера механизатор нов. Денисов. ХьажкIаш чуэца волавелча денз балха нормаш тIехкхоачашъеш хьавоагIа из.

Совхозашкеи колхозашкеи дукха а итташ комбайнераш ба дика болх беш, сиха а ца йойташ а хьажкIаш чуэцаш.

Цхьабакъда, цунах тоъам баьIе йиш яц вай. ХIанз а дукха цIенхаштта кхоачамбоацараш нийслу хьажкIаш чуэцача, массанахьа а бизза пайда эцац йолча торонех, эсала лел балхаш. Дог гIоздоаккхаш цхьа белгало я укх шера хьажкIаш чуэцара балха юкъе. Массайолча бригадашка, отделенешка шерагIа пайда эц групповой хьисапе махьажкIаш чуэцилга санна йолча прогрессивни методах. Из пайдане хилар практико гучадаьккхад. ЧIоагIа чоалхане да групповой хьисапе хьажкIаш чуэцилга вIаштIехьдаккха. Ше мел дар хьалххе а лаьрхIа, дIа-юха хьожадаь хилча мара ма хетта пайда лургбац цу методо. Духхьала цхьа машин ехача, цхьа комбайн сецача доккха зе хул берригача а балха.

Цу гIулакха лерттIа терко ца еш дукха моттигаш нийслу совхозашкеи колхозашкеи. Масала, цу тайпара моттиг нийсъеннай «Шалинский» совхоза шоллагIча отделене, «Джалка» совхоза ялхлагIча отделене. Мел эшачунца кхоачам а ца беш групповой хьисапе хьажкIаш чуэц оаха яхар пайдан дац. Цо зе мара кхы хIама дац, хIана аьлча дукха трактораш, комбайнаш сеца латт хьажкIаш, аьта гIадам дIакхахьа транспорт ца тоъаш.

ХIанз чIоагIа лоархIаме да хьалха латтача механизаторий балха опыт, царна карагIдаьннар доашха а доашхаш массанена а дIадовзийтар. Масса а болча боахамашка шерагIа пайда эца беза дикагIбарий балха опытах. Факташа хьахьокх из болх а республика дуккхача колхозашкеи совхозашкеи вб лелабелга. Масала, боккха къахьегама толам баьккхар Наурски района Ленина цIерахча колхозерча комбайнера Я. Солнышкина. Дийнахьа цун агрегато 13 гектара тIара хьажкIаш чуийцар. Колхозе сага дагадоханзар цун опыт Iомае, из кхычарна дIайовзийта.

Дуккха балхаш цхьана де дезаш нийсдаларца (хьажкIаш, свекла, гидуаргаш чуэца еза, доакъар Iалащде, кхы дараш а) дуккхача боахамий кулгалхой хьажкIаш чуэца комбайнаш, къаьстта транспорт а кхоачашъяц, яхаш бехказа бувла гIерт. Шортта машинаш йоацилга-м бакъда, хIаьта а массанахьа лерттIа пайда эцац йолча торонех. Из болх во лелабу Шаьла, Сунженски, кхыча а районий боахамаша.

Цхьаккха дича ла мегаргдац паччахьалкхенна дIаяла мара ца езаш йола бIаьш тоннаш цIенъя хьажкIаш хьатташка лоаттаелга. Наурски районе Ленина цIерахча колхоза духхьала цхьан шоллагIча бригаде бIаьш тоннаш хьажкIий латт. ХIанзалца вIалла а хьажкIаш паччахьалкхенна дIаеннаяц Шаьла района «Джалка» совхоза къахьегамхоша а. Цу тайпара моттигаш дукха а нийслу республика тайп-тайпарча районашка, совхозашка, колхозашка. Цу гIулакхо доккха зе ду. Шофераш шин сменах болх бергболаш гIулакх вIаштIехьа а даьккха дийнахьа кхашка болх баьча машинашца бийсан элеваторашка хьажкIаш дIаозилга вIаштIехьдаккха деза.

ЦIенхаштта тоаде дезаш да кхашка балха боахкача механизаторашта, къахьегамхошта дика кхача лоаттабелга а. ХIанз а дуккхача колхозашка, совхозашка, бригадашка, отделенешка цу хьакъехьа цхьаккха а хIама даьдац. Дукха моттигаш нийслу механизатораш болх а сацийте трактораш а комбайнаш а латтийте массехк километр полевой стане хIама даа ухаш. Кхашка царна даа хIама хулийтилга — сихха динза даргдоацар да. Боахамий кулгалхой, партийнийи, комсомольскийи, советскийи болхлой декхарийла ба цу гIулакха йоагтIача бесса терко е.

Бехктокхаме декхараш да Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхошта хьалхашка латтараш. Уж сийленца кхоачашдара оарцагIавала веза хIара тракторист, комбайнер, шофер, хIара къахьегамхо. Шун кара да хьажкIаш сихеи цIенеи чуийца яхар, юртбоахама къахьегамхой. Лакха лоаттаде ахархочун сий!

Цудухьа совхозийи, колхозийи, производственно-территориальни управленейи кулгалхой, партийни болхлой декхарийла ба групповой хьисапе хьажкIаш чуэцара къаьстта йоакхо е, цу балхага лаьрххIа хьажа.

КПСС Нохч-ГIалгIай обкома IV пленум

Селхан Грозне, 1 Мая цIерахча саде, ший болх дIабихьар КПСС Нохч-ГIалгIай обкома IV пленумо. Пленуме дийцар укх тайпара дешаш:

1. Областной партийни организаце идеологически балха кулгал мишта ду а из тоадара де дезараш а;
2. КПСС ЦК-аи СССР Министрий Советои юрта боахама болхлошка даьча кхайкарала хьакъехьара областной партийни организаце декхараш.
3. Организационни дешаш.

Хьалхарча дешах доклад йир КПСС Нохч-ГIалгIай обкома хьалхарча секретара нов. **А. С. Трофимова.**

Хьалхарча дешах йолча преннеех къамаьлаш дир: КПСС Грозненски горкома секретара нов. **Симарзина,** ВЛКСМ Нохч-ГIалгIай обкома секретара нов. **Гудантовас,** Наурски территориальни-производственни управленерча КПСС Нохч-ГIалгIай обкома парторга нов. **Пожидаева,** Грознерча нефтемаслозавода партийни организаце секретара нов. **Захарченко,** Нохч-ГIалгIай АССР писателий союза председатела нов. **Ахматовас,** Грознерча мехкдаьтта института парткома секретара нов. **Скворцова,** КПСС МагIалбика горкома секретара нов. **Бузуркиева,** республика прокурора нов. **Бурмистрова,** республика культура министра нов. **Татаева,** КПСС Грозненски райкома хьалхарча секретара нов. **Дудника,** «Ленинан некъ» яхача газета редактора нов. **Шанпова,** Нохч-ГIалгIай АССР просвещене министра нов. **Ромовске.**

ШоллагIча дешах доклад йир республика Министрий Совета председатела нов. **М. Г. Гайрбекова.**

ШоллагIча дешах йолча преннеех къамаьлаш дир: Грозненски территориально-производственни совхозно-колхозни управлене начальника нов. **Илюхина,** Курчалой района Ленина цIерахча колхоза председатела нов. **Муслуева,** КПСС Шаьла райкома секретара нов. **Вахаева,** КПСС Наьсарен райкома секретара нов. **Хаматханова,** Урус-Мартана района «Горец» яхача совхоза директора нов. **Божко,** Шелковской района Ленина цIерахча колхоза председатела нов. **Малыхина,** Гудермесски территориально-производственни совхозно-колхозни управлене начальника нов. **Абубакарова,** КПСС МагIалбика горкома секретара нов. **Санько,** республика юртбоахама опытни станце директора нов. **Попенко.**

ЦхьоалагIчеи шоллагIчеи дешаех дола соцамаш тIаийцар пленумо.

Пленумо КПСС обкома промышленно-транспортни отдела заведующе декхарех мукъавалийтар нов. **С. В. Синельников,** из кхыча балха тIа хьожаварах.

Пленумо чIоагIбир:

промышленно-транспортни отдела заведующелла нов. **Н. Я. Правенький;**

ГIишлош хьалъяреи городской боахамеи отдела заведующелла нов. **Р. Г. Гойгов.**

ТIехьа тIайоагIача номер тIа хургья пленума балхах йола отчет.

Хьайбашта шортта доакъар хулийтаргда

ХьажкIаш, шекара свекла, кхыйола культураш чуэцарца цхьана чуийнна хьайбашта доакъар кийчдеш ба кхашкареи фермайи къахьегамхой. 31-ча августерча хьалах, гIожа доакъар кийчдара план 43 процент кхоачашъяьй республике, цу даькъе 65 процент йоли 25 процент силоси. Август бетта тIеххьарча итт дийнахьа кIезиг-дукха сихбелар силоси гIожа доакъари кийчдара болх.

Хьайбаш шортта доакъар а долаш дика Iангара дахара йизза йоакхо еш да дикагIа дола боахамаш. Грозненски района № 3 йолча совхозе тIеххкхоачашъяьй йоли силоси кийчъяра план. «Надтеречный» совхозе йол кийчъяра план 225 процент кхоачашъяьй, хIара Iатта 16,5 тонн кхоачаш силос кийчъяьй укхаза. ХIара Iатта 21,8 тонн силос кийчъяьй Предгорни опытно-хьокхама боахамо а.

Цхьабакъда, кIезига яц республике хьайбай йоакхо елга тесса дита колхозаши совхозаши а. Царех да Курчалой, Первомайски, Наьсарен, Шелковской, иштта кхыча районашкара боахамаш.

Хьалаш цхьатарра доллашехьа а, хIара Iатта совхозашка кийчъяь силос Ачхой-Мартана районе 12,9 тонн я, Урус-Мартана районе—7,7, хIаьта Сунженски района боахамашка — алхха 6,4 тонн, «Красноармейский» совхозе хIара Iатта 17 тонн силос кийчъяьй, хIаьта «Горец» яхача совхозе — алхха 5 тонн.

Эшшача боарамах хьайбашта доакъар Iалаш ца деш багIача колхозийи совхозийи кулгалхоша, фермашкара механизаторашеи болхлошеи из лоархIамера гIулакх тIехьа хIана доах кхетаде хала да.

Гуйра хьаэттай, доакъар кийчдара гIулакха сухалбе беза, хьажкIаш хьоккхача техниках цхьаккха агрегати машини хила ийш яц болх ца беш. Цхьабакъда дукха моттигаш я техникахи транспортахи бизза пайда ца эцаш, силос йоллара балхаш мела лел.

Шекара свекла чуэцилга сихденна дIадоладеннад республика кхашка. Цо торо хулийт хьажкIаш, шекара свекла, доакъара лаьрхIа дIайийна харбазаш, иштта кхыяраш вIашагIа а эеш, комбинированни силос йолла.

ДОАКЪАР КИЙЧДАР 31-ЧА АВГУСТЕРЧА ХЬАЛАХ
(план кхоачашъяра проценташ).

Производственни управленеши районаши	Кийчдаь гIожа доакъар	ДIаелла силос	Цхьацца Iатта кийчъяь силос (тоннашца)
ГРОЗНЕНСКИ	49	23	6,8
Грозненски	70	18	5,4
Урус-Мартана	34	27	7,7
Советски	34	29	4,1
Ачхой-Мартана	31	33	12,9
НАУРСКИ	45	41	9,9
Надтеречни	50	46	16,5
Наурски	46	43	9,7
Шелковской	43	37	7,7
ГУДЕРМЕССКИ	34	28	6,8
Гудермесски	52	28	9,1
Ножай-Юрта	46	7	1,9
Ведана	31	11	2,7
Курчалой	28	53	7,4
Шаьла	21	42	8,0
СУНЖЕНСКИ	33	19	6,7
Сунженски	39	26	6,4
г. МагIалбик	32	16	6,9
Первомайски	31	9	2,5
Наьсарен	19	13	8,6

ВО ВIАШТIЕХЬБАЬККХАБ БОЛХ — ЦО ЮХАТЕТТ ДЕРРИГА А

Дукха болх бе безаш ба Шаьла района «Джалка» совхоза къахьегамхой. Кхыдараш ца лаьрхIача а духхьал ялатийна чуэца еза кхо эзари пхи бIаьи гектар хьажкIий. Пачча-хьалкхенна амбарашка чутасса еза бархI эзар гаргга тонн фуалъяьхача хьажкIий.

Уж доккхий декхараш кхоачащде ерригa торонаш я совхозе. Ерригаш а хIана яц аьнна хьажкIаш механизированни хьисапе чуэца йиш я. Боахамга ялхайтта «ККХ-3» яха хьажкIаш чуэца комбайн я.

...Самардийнахьа тхо хилар «Джалка» совхозе. ХьажкIаш чуэца йолаеннача укх 11—12 дийнахьа фу карагIдаьннад механизаторашта, мишта лел кхашкара балхаш?

Да велалургволаш дацар бIаргадайна сурт. Ерригача совхозе 329 гектара тIара мара чуийца яьннаяц хьажкIаш. Уж геттара кIезига я! Нагахьа санна цу ялхайтта комбайно дийнахьа йиъ-йиъ гектара тIара (из норма я) хьажкIаш чуэцаш хилча а итт дийнахьа 640—650 гектар кIезигагIа яле а чуийца хила езар.

Тахханалца хьажкIий буртиг дIабеннабац пачча-хьалкхенна. Цхьабакъда, совхоза хьатташка-м ворхI эзар центнер совгIа хьажкIаш латт.

ДIа ца луш хIана латт уж? Цу хаттара цхьанне санна цхьатарра жоп лургда шоана совхоза кулгалхоша. — Машинаш кхоачам хиллал яц. Уж шортта яларе-м санна дувцар оаш.

Совхоза новкъостала 80 машин ейта езаш яр Нохч-ГIалгIай совнархоз. ХIанз укх сахьате царех болх беш 64 мара яц. Вожаш цхьацца хIама эшаш еха латт. Из ишта хилча а хIанзчул дуккха дикагIа лела йиш яр хьажкIаш чуэцара балхаш. Эшар цаI мара дац—кхетамца болх вIаштIехьбаккхар, йолча торонех махулла дукхагIа пайда эцар, механизаторий йоагIача бесса йоакхо яр.

Болх юхатеттара керттера бахьан из хиларах тийшар тхо ялхлагIча отделене кхаьчача. Фуа белий санна IажагIча хьажкIаша хьалйизай хьетт.

— Укхаза 450 тонн хьажкIий я, — йоах хьатта заведующе Адуев Домбе. Тахан пачча-хьалкхенна дIалой а цIенъяь кийча латт ши бIаь тонн. Бакъда, оаха хIанзалца вIалла дIа-м еннаяц.

Укхаза а хьалха доахар цхьа бахьан да — машинаш кIезига я. Хеталургда деррига балхаш лерттIа дIа ца дохийтар алхха машинаш ца тоъалга да, аьнна. Цхьабакъда, из гаьнна, ишта дац.

... Делкъел тIехьагIа ши сахьат дала доалаш ха яр тхо 6-ча отделене хьажкIий кхай тIа кхаьчар. Гаьннара хьежача бIаргагора вIаши дукха гаьна йоацаш йоахка йиъ комбайн. Ма дика болх баьб акхар, групповой методаца чуэц-кх хьажкIаш аьле уйла чуйосс. ДIакхаьчача йиъе а комбайн... сеца латтар. Шиннена юхе яьсса машинаш а латтар.

— ХIанзза делкъийна хIама даа даха юхадаьхкад тхо,—йоах комбайнераша. ХIара денна дукха ха йов цу гIулакха. Отделене кулгалхоша кхай тIа кхача хьакхухьилга вIаштIехьдоаккхаре ма дика дар.

Ах сахьат даьлча уж ши комбайн болх бе йолаелар. Цхьабакъда, царна лоаллаха лаьттараш-м меттахьа яланзар. Кхо сахьат даьлча а юхаванзар комбайнер Хасиеви цунцара тракториsти, хIаьта Iуйрийна денз цхьа машин мара хьажкIаш хьаяханза яр звеньевой Висханов Махьмуда агрегат а. Вешта, Висханов ше-м дикача дын тIа вагIа баьрий санна шийна эшшача «Беларусь» хехкаш лелар.

— Аз фу дергда силос йоллача аьта гIадамаш дIакхахьа машинаш ца хилча, — йоах звеньевойс.

БIарччача дийнахьа цхьаккха пайда ца эцаш лаьттар комбайн, трактор, цунна тIехьатувса тележка! Тамашийна дале а отделене саг коравaнзар из гIалат тоаде.

ВорхI комбайн я цу отделене болх беш. Царна тIачIоагIъяьй 14 автомашина. Дика болх бу шофераша!

— Машинашка хьежаш комбайнаш латта езаргIоацаш болх вIаштIехьбаккха йиш я кулгалхой, — йоах совнархоза № 5 йолча гаражера венача диспетчера Ахмадов Саид-Мурада. Шофераша дукха ха йоаю силос Iойоассаеча. ХIанзалца-м из болх кулг-кара бора, хIанз цхьа трактор я. Бакъда, цхьаькха трактор ейтаре-м комбайнаш болх ма бу гIад хьатIаоза кхуврг дар тха.

КIоаргга хьежача гучадоал совхоза, отделене кулгалхоша хьажкIаш чуэцара а уж пачча-хьалкхенна дIаялара а юхатеттар машинаш кIезига хилар да яхар бакъдоацилга. Уж дукхагIа яларе аттагI-м хургдар, цхьабакъда хIанзарча хьалашка диллача а из болх дуккха а сихагIа бе йиш я массайолча отделенешка.

Къаьстта белгалдаккха безам ба тха цхьаькха а. Тхо хиннача пхелагIчеи ялхлагIчеи отделенешка механизаторий цхьаккха йоакхо яц. Тамаш еций механизатораш шоай агрегаташ дIа а кхувсаш 3—4 километр гаьна хIама даа уххаше а кхача кхай тIа хьакхухьаргболаш гIулакх вIаштIехьа ца даккхар. ПхелагIча отделене кхыметтел хий мала а массехк километр баха безаш хул трактористаш, комбайнераш (!?) ТIаккха мишта лакхлургья къахьегама овсарле, мича тоъаргья машинаш.

БIарччача дийнахьа машин хехкача бIаргадовнзар тхона Шаьла районе хьажкIаш, шекара сьекла чуэца болабеннилга хьахойташ дола плакат, лозунг. Механизаторашта юкъе социалистически яхь йоаржаелга-м дувца а дезац. Из санна долча «кIезигача хIамашта-м» укхаза дукха йоакхо а яц.

М. ХАМХОЕВ.

Ха хьатIакхоачаш латт, кийчо яьяц

Массехк ди мара дисадац гурахьа ялат дIаде доладара. Мишта кийчлу ахархой цу балха? Цу хаттара жоп лохаш бар шоай лоалахой болча баьхка Наурски района Ленина цIерахча колхозера къахьегамхой.

«Россия» яхача колхозе тоъал кхоачамбоацараш бIаргадайра царна. Тракторно-полеводчески бригаде во вIаштIехьбаьккхаб лаьтта ахара болх. Гурахьа дув ялат дIаде деза эзар гектар хIанз а аха йолаяьяц.

ДIадув фу кхоачамболаш да. ХIаьта а колхоза кулгалхошта, къаьстта а воккхагIа волча агронома н. Пенькова лабораторера документаш ца хиларах хац из дIаде мегаргда е дац.

ЦхьоалагIча бригаде цхьайтта сеялках пхиъ мара кийча яц, хIаьта вокх бригаде а латт еха «Беларусь», культиватораш.

Хьаьший цецбаьлар, «Россия» яхача колхозе гурахь дIадувча ялата деррига лаьтта пхаьдаш йоацаш аьхад аьлча, цул совгIа макха а баьккхабоацилга хайча.

Цу колхозе хьатIайоалача культурашта зе деш йола хIамаш йоае молхаш а тохац.

«Россия» яхача колхоза хьалхашка латтараш доккха декхараш да. Гурахь дув ялат 6070 гектара тIа дIаде дезаш ба уж.

Колхоза партийни организации правлении лаьрххIа цу гIулакхага хьажа еза ха хьатIаэттай.

М. АЗИЕВ,
тха корр.

Лакха лоаттаде ахархочун сий

ШЕ БЕЧА БАЛХАХ ДОГ ЛАЗАШ

Хозахеташ йийшар оаха Украинерча «Первое Мая» яхача колхозерча звеньеваяс, Социалистически Къахьегама Турпала Н. Загладас язъяь статья. Бакълув из, ахархочун сий лакха лоаттаде деза.

Тха отделене механизаторши ахархойи шоай балхаш дог лазаш, цIена, дика де гIерт. Низ болча техниках бизза пайда эцар, хIара гектар лаьттангара цунна дала могар хьадаккхар— да цар хьалхашка оттадаь декхар. МоллагIа вале а—тракторист е шофер, хьажкIаш лелаер е свекловод бе беззача тайпара цо болх бой, цун къахьегамо пайда лургба.

...Аьта гIадамаш автомашинашта тIадотташ ва нов. Гиназов. Дукха ха ялале гIадамех йот цо автомашина, хIаьта деррига гIад дика IотоIадаь а хул. Из бахьан долаш моллагIча новкъа гIолла машина йодаш хилча а гIадамаш Iолегац.

Цу тайпара дика болхлой дукха а ба тха отделене. Дукха ха йоацаш кхалнах арабаьннаб хьажкIаш цIенъе. Цу хана дукха сих а бицар оаха уж, хIана аьлча кхалнаьха цIагIа а дукха гIулакхаш хул. Цхьабакъда, хьажкIаш сихагIа цIенъяь яхар духьа деннеи буси болх бергболаш вIашагIделлар цар шоаш. Царна массанена а дагадаьллар цаI дар — хьажкIаш сихагIа цIенъяь а яьха, пачча-хьалкхенна дIаялар. Лоацачa хана совхозо дIаеннай 18 эзар пунт хьажкIаш.

СихагIа хьажкIаш чуийца яхара цIенхаштта кхоачамбоацараш а нийслу тха балха юкъе. Царех цаI да хьажкIаш хьатта дIакхахьа лафеташ ца тоъар. 21 эшача тхога 11 мара яц. Цхьайолча хана болх кулгалхоша лерттIа вIаштIехь ца баккхаро зе ду. Масала, массехк ди хьалха оаха болх беча участке групповой хьисапе хьажкIаш чуэцарпйолаш массехк комбайн яр я езаш. Эггара хьалха вера Ю. Зелимханов. Цу дийнахьа дукха болх бе йиш йолаш яр цун агрегат. 10 сахьат даллалца болх ца беш латта везаш хилар из аьта гIад тIадотта саг ца хилар бахьан долаш.

С. АРСЕМБИЕВ,
«Гвардейский» совхоза комбайнер;

Н. ГОРБАЧЕВ,
Надтеречни района агроном.

БАРКАЛ ХИЛДА ЦУННА!

ЧIоагIа дика гIулакх да Житомирски областерча звеньеваяс Надежда Григорьевна Загладас вай печате дIадоладаьр. Юрта боахама беррига къахьегамхой цо тIахьийхаб шоаш беча балхах бокъонца дог лазаш дика болх бе аьнна.

Боахама зе кхетт моллагIа ахархо гIалат ваьлча, цхьабакъда геттара а доккха зе хул кулгалхо гIалат ваьлча. Хьаэцаргья вай тха совхоз. 200 гектарах хIаране тIара 60 центнер фуалъяьха хьажкIий яккха декхар тIаийцадар тха дикагIволча звеньевойс Вадиев ХIарона. Из кхоачашдара цо мел къахьийгад цун лоаллаха доахкача тхона дика хов. Дика хиннаяр ХIарона хьажкIаш! ХьажкIаш кхаьча яьнна яла йоахкача хана цхьаккха сагаца дага ца воалаш, е звеньевойга ца хоатташ цун хьажкIаш силоса хьакха, аьнна приказ делар совхоза директора нов. Головченкос.

Из де йиш яцар дог лазача саго! Головченкона дош хетанзар ахархочо хьийгача къих. Доакъара хьекхар 160 гектар Iалаьмате дика хьийкъа хьажкIаш. КIалхара яккха магaнзар 40 гектар мара. ХIанз Вадиев ХIарона царех хIара гектара тIара 50 центнерал совгIа фуалъяьха хьажкIаш йоах. ДIалархIал мел зе хиннад совхоза!

Дувцанза дита йиш йоацаш дукха кхоачамбоацараш нийслу тха балха юкъе. Iурра денз сарралца цхьаккха хIама ца лоархIаш, хьинар ца кходеш къахьег ахархочо. Мел хоза хетт хьо волча кхай тIа совхоза кулгалхо, специалист вена хьона фу эш аьлча, хьона хьехам белча. Бакъда, тхачара-м из деш дукха хало йиц шоашта.

«Лакха лоаттаде ахархочун сий» яхача ший статья тIа Н. Г. Загладас Iалаьмате нийса дувц ахархочун балха новкъарлеечарца къовсам лоаттабе беза, яхаш. Баркал хилда цунна эггара эшача хана уж гIулакхаш дувцарах.

С. САИЕВ,
Гудермеса района «Дружба» яхача совхоза звеньевой.

ТХА ДОХКАРА ШЕРА ПЛАН КХОАЧАШЪЯЬЙ

Хьайбай продукташ дукхагIа яхаран уж пачча-хьалкхенна дукхагIа дIаялараи чIоагIа къовсам а лоаттабеш доккхий толамаш даьхад республика жа леладераша. Тха дIадалара шера план 101 процент кхоачашъяьй цар.

Пачча-хьалкхенга дехкад 2827 тонн тха, цунах 90 процент дикагIа дола диткъа тха да.

ДIадахача шера цу хана кхачалца нийцачул 7 процент дукхагIа тха нийцад.

Тха эцара республике кхоалагIча моттиге латтача Наурски территориальни-производственни управлене шера план кхоачашъяьй 106 процент. ДIадахача шера денначул 11 процент дукхагIа тха дIаденнад пачча-хьалкхенна.

Шера план ханал хьалха кхоачашъе торо хиннай жа дебадарах. Къаьстта дукха дебадаьд жа Шелковскойи Наурскии районий боахамашка. ХIара устагIанна тIера 6,2 килограмм тха даьккхад Шелковской племсовхозе, «Октябра 12 шу» яхача колхозе — 4,4 килограмм, Шелковской района Ленина цIерахча колхозе — 4,2 килограмм.

Жа леладеча фермай болхлой Iай жа дахкийтара кийчо еш ба хIанз.

Тоалуш латт Чебоксары — Советски Чуваше столица. Керда хьалдаь дика цIенош, эргаяьха улицаши проспекташи — цар белгалдоаккх хIанз города сибат. Алхха укх тIеххьарча ялх бетта гIишлонхоша хьалдаь а даьха, наха чуIе дIаденнад 51.220 квадратни метр хиллал дола чуIе цIенош. 2 эзар дезал чухайшаб кердача цIеношка.

Сурта тIа: Чебоксаре Ленина цIерахча проспектах хьалдаь керда цIенош.

Ю. Дмитриева сурт. ТАСС фотохроника.

Партийни вахар

ДЕБАДЕ КАГИРХОЙ СИЙЛАХЬ ГIУЛАКХАШ

ЧIоагIа сакъердаме а сийрда а яр укх деношка Гудермесски локомотивни депо ЦIеча уголоке. Укхаза комсомольцаш гулбеннабар шоай отчетно-хоржамий собране. Массава сатувсаш вар комсомольски организацеи къаьст-къаьстача комсомольцашеи даьрашка а дIахо йодача хана де дезарашка а ладувгIа.

Доккхий хIамаш карагIдаьннад комсомольцашта соахка. Уж сийленца накъа бахар КПСС XXII съезда а ВЛКСМ XIV съезда а. ТЭЗ яха ши тепловоз тоайир цар общественни хьисапе болх а беш. Социалистически декхараш сийленца кхоачашдар бахьан долаш депо комсомольцашта Е. Нехорошкинаи В. Кодзоеваи бокъо елар съезда совгIата лаьрхIа долча мехкдаьттаи мехкдаьтта продуктайи поезд дIайига.

Ший отчетни доклада тIа комсомольски организаце секретара Г. Матвеева аьлар, дукхагIа болча комсомольцаша шоай производственни декхараш сийленца кхоачашдар, цар депо общественни вахаре хьинаре дакъа лацар, дуккха комсомольцаши кагирхойи вузашкеи, техникумашкеи, болх беш болча кагирхой школашкеи дешаш хилар, политпросвещене сете шоай идейно-политически знанеш шеръеш уж хилар. Царех ба, аьлар цо, комсомольцаш А. Погорелов, Г. Ходак. П. Евстигнеев, В. Ковтун, иштта кхыбараш.

Цхьабакъда, кхоачамбоацараш а да комсомольски организаце балха юкъе. Цхьаболча комсомольцаша дIакхессад сайрийнарча школера дешар. Цу хьакъехьа къамаьл даьча П. Косякова комсомольцаш тIахьийхар деша, керда техникаи Iилманеи карагIдаьннараш Iомаде. Доккхий къахьегама толамаш даха а брак йоацаш болх бе а йиш яц, йоахар цо, дика технически кийчъяь кадраш ца хилча.

Къахьегама коталонаш яхар, культура лакхъяр, коммунизме вахаргвола саг хьалкхевар — из я комсомольски организаце балха программа. Рационализаце гIулакх леладеш волча инженера — комсомольца нов. С. Крошкас комсомольцаш тIахьийцар технически прогресс бахьан долаш лоаттабеча къовсаме хьинаре дакъа лацара.

Доккхий гIулакхаш деш ба депо комсомольцаш. Де дезараш кхы а доккхагIа да. Уж белгалдоахаш бола соцам тIа а ийцар, керда комитет а хержар комсомольски собране.

А. НОР,
ВЛКСМ Гудермесски райкома секретарь.

Наьсарен районерча «Электроинструмент» яхача заводе доккхий къахьегама толамаш доахаш къахьегаш ба слесарь-инструментальщик Пугоев Махьмад, токарь Шадыжев Борис, слесарь - инструментальщик Измайлов ИбрахIим. Цар болх беча цехо арахец механически цеха эшаш йола оатхалаши, штампаши, иштта литейно-прессови цеха эша прессформаши. Говза болх бе ховш пхи саг ва цар комплексни бригаде. Бригадана кулгалдеш ва Шевченко Федор Николаевич.

Цу коллектива юкъе ба цхьа говзал хинна ца Iеш тайп-тайпара балха говзалаш йолаш нах. Масала, слесарь-инструментальщика, сварщика говзал йола нов. Пугоев, слесарь-инструментальщика, шлифовщика, фрезеровщика говзал йола нов. Измайлов, иштта кхыбараш а.

Сурта тIа: (аьрдехьара аьттехьа) Пугоев Махьмад, Шадыжев Борис, Измайлов ИбрахIим.

И. Плиева сурти тексти.

Сийлен цIи йоаккхаргья

Грозненски нефтемаслозавода тайп-тайпарча установкашкарча новкъосстех вIашагIъелла керда коллектив я нов. Н. Д. Гилядов керте а латташ йола № 40 йолча установка коллектив. ВIашагIъелла кхоачаш цхьа шу даьннадеце а, парафин арахецара технологи кастта Iома а яь, производственни план а 1962-ча шера тIаийца социалистически декхараш а кхоачашдара даькъе хадданза доккхий толамаш доахаш хьайоагIа из барт тайна коллектив. Завода технологически установкашта юкъе яьржача социалистически яхье массехказза хьалхара моттиг лаьцай цо. Продукци арахецара ворхI бетта программа а июль бетта план а 110 процент кхоачашъяьй № 40 йолча установка коллективо, хIаьта электроэнерги, пар, хий, растворителаш кхояра чотах 9 процент лохдаьд продукцега дIададар. Юха а карара кара тела ЦIе байркх а ахчан преми а хьожайир цу установка коллектива завкомо.

Аттача гIолла вIаштIехьдийннадац уж толамаш. Дукха халонаш ийттай коллектива духьал. Партийнии профсоюзнии организацей хьалхленца уж халонаш эшаелга шийна хьалхашка а оттадаь установка болх бе йолалушшехьа дIайолайир коллективо коммунистически къахьегама установка яха цIи яккхара тIехьара яхь. Керда технологически процесс Iомаяра тIаийрзза къахьега волавелар коллектива хIара член. Шоайчох тарра болх болча Куйбышеверча а кхыча гоордашкарча а заводашка цар опыт Iомаеш хиннаб установкера дукхагIа бола технологаш, хIаьта къаьсттача программах шоай заводе теори Iомаеш а хиннаб уж. Установкера дуккха а дукхагIа бола болхлой, шоай специальностал совнагIа, слесара говзал Iомаяь ба. МоллагIа цхьа хIама ехача ерригача смено ше тоаю из хIанз.

БоккхагIа волча прибориста нов. Спивакова хьалхленца контрольно-измерительни приборий балха принцип Iомаеш ба хIанз оператораши боккхагIа бола оператораши. КИП-ера болхло а ца вехаш, цар шоай вIаштIехьдоал из бахьан долаш приборий телха хIама лер тIа даккха.

Инженереи техникеи боарамга дIакхоачаш кхетам болаш хила веза болхло, аьнна, КПСС XXII съезда хьалхашка оттадаь декхар дика кхета а деш, из кхоачашдара тIайийрзай коллектив. 3 инженер, 3 техник, 10-нел совгIа саг технически училище яьккхаи ужжал 10 класс яьккхаи болхлой ба укхаза. Грозненски нефтяной институте дешаш ва 5 саг. Царех ба оператора помощникаш Соломатини Пантелееви, оператораш Меньшикови Шахланови. Технологех 7 саг сайриййнарча нефтяной техникуме дешаш ва. Иштта цхьацца моттигашка дешаш ба кхыбола болхлой а. Дукха ха ялалехьа установке болх беча нахах 80 процент гаргга инженераши техникаши хургба.

Тайп-тайпарча къамех нах ба установке къахьегараш: эрсий, нохчий, гIалгIай, татараш, украинцаш, эрмалой, иштта кхыбараш. Коллектива дукха а безаш, дика къа а хьегаш ба цига балхаш деш бола нохчийи гIалгIайи Хазбулатов Ваха, Акиев Шахан, оператора помощник Шаипов Шарип. Вежарий санна барт тайна а болаш, коллектива берригача членаша бетт-бетта алсамйоах арахецаш йола продукци.

Партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша, инженеращеи техникащеи цхьана дукха хIама даьд рационализаторийи изобретателийи болам шербара. Установкера хIара кхоалагIа вола саг рационализатор ва. Чурча торонех дикагIа пайда эцара, къахьегама овсарле лакхъяра дукха новкъостал хул рационализатораша телача предложенеех. Алхха укх шера 49 рационализаторски предложени еннай цар. Шера цар луш бола пайда 13,2 эзар сом ба. Царех керттера предложенеш тийнна дикагIа бола рационализатораш ба нн. Гилядов, Тарасов, Павлов, Гильдибаев, Косолапов, иштта кхыбараш.

Коммунистически къахьегама установка яха сийлен цIи яккхара тIехьа къовсам лоаттабеча № 40 йолча установка балхаца дика хIамаш дукха да. Установке хIанзалехьа а из цIи яьккхай боккхагIа болча операторашa нн. Косолапова, Мертвецова, Волошина кулгалдеш йолча бригадаша.. Коммунистически къахьегама ударник яха цIи яьккхай оператора Богданова, боккхагIа болча машинисташа Гильдибаева, Мусоянца, слесара Озерова, иштта кхыбараша а. Кастта из цIи йоаккхаргья ерригача установка коллективо а.

С. ЧУХАРЕНКО,
Облсовпрофа къахьегамеи алапейн отдела заведующи.

Лектора Ди химикаш болча

Грозерча химически заводе массаза а хIара бетта шозза дIахьу лектора Ди. Цехашка лекцеш ешаш ба заводерча лекционни группа членаш, пропагандисташ, КПСС горкомеи Заводской райкомеи лектораш, Iилмани политически знанеш йоаржаеча общества членаш.

Тайп-тайпара я ешача лекцей тематика. Дунен халкъашта юкъерча гIулакхех еча обзорел совгIа химикашта еш Iилма-технически, дына духьаларчеи, культурно-вахареи темаех йола лекцеш.

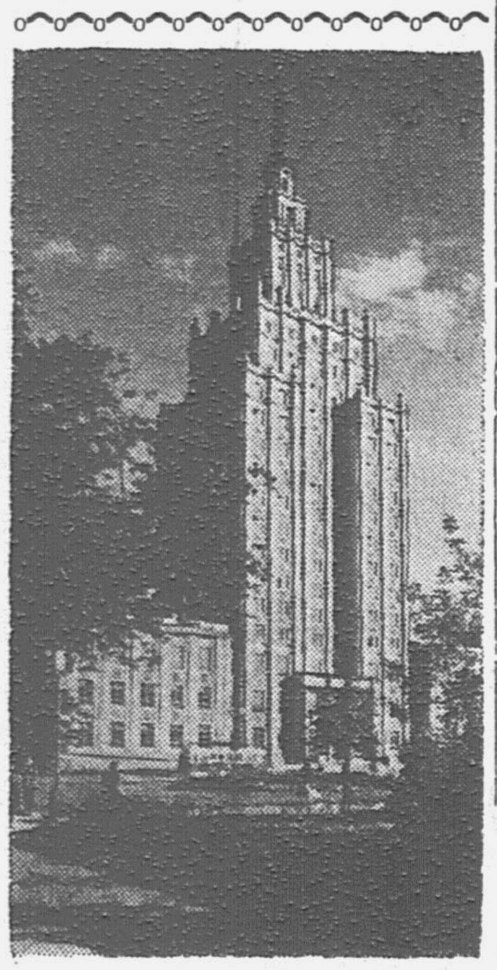
Цу тайппара август бутт бовш хиннача лектора Дийнахьа политпросвещене кабинета заведующе нов. Дудинас йийшар «Коммунизм хьалъерий моральни кодексах» йола лекци. Кадрай отдела болхлочо нов. А. Исаева № 1 йолча цехе йийшар «Къахьегамах долча законахи болхлой а администраце а бокъонехи» йола лекци.

Iилмани политически знанеш йоаржаеча общества заводски группа члена нов. К. Косяковеи, химикий культура Двореца директора В. Сирикеи цехашка йийшар дика чулоацам бола дунен халкъашта юкъерча гIулакхех, Алжирерча, Малхбузен-Германерча, Куберча гIулакхех йола лекцеш.

Къаьстта дукхагIа теркам тIабоахийташ ладийгIар химикаша Iилмани политически знанеш йоаржаеча общества заводски группа лектора нов. П. Ляхоцке йийшача «Космос караерзаяр — советски Iилмои техникои яьккха котало» яхача лекцега.

Цу тайпара наьха политически кхетам лакхбергбола пайданера лекцеш дIахо а ешаргйола лектора Ди хадданза дIадахьа лаьрхIад завода парторганизаце.

Н. ОЛИМПИЕВ,
«Химик» яхача многотиражни газета секретарь.

Рига. Iилмай Дворец. Укх чу я Латвийски ССР Iилмай Академи. **Н. Грановске сурт. ТАСС фотохроника.**

Къахьегам — котало

НПУ «Малгобекнефта» электромонтажни цеха шоллагIча участке балха хьалхле лелаер ва Ветренников Петр Антонович. 1939 шера денз электромонтералла дика болх беш хьавоагIа из. Цу шера фински тIем тIа вахар н. Ветренников. Апрель бетта фински тIом йистебаьлча цIа а вена ше хьалха хиннача болх бе волавелар из.

Маьрша къахьегаш волаш дукха ха яккханзар. Дукха ца говш немецки фашисташа тIом хьоабир. ТIом болабелча денз из чакхбаллалца моастагIчох вай Даьхе лораеш латаш хиннав Петр Антонович.

ТIом сецар 1945 шера. Цу шера ноябрь бетта мукъабаьннача тIемахошца МагIалбике цIакхаьчар Ветренников Петр Антонович. ТIем тIара цIакхаьчача ше хиннача электроцехе балха вахар из.

МоастагIаша йохаяь йовзаргйоацаш яр МагIалбик. Электрооборудовании станокаши хIаманна пайдана йоацаш сайца латташ яр. ГIишлош хьалъяра болх дIаболабелар. Болх бе йолаеннача нефтекачалка тIа болх а беш, сменах шин-кхаь нефтекачалкана монтаж йора цар. Цхьайолча хана денни-буси болх бе безаш хулар, хIана аьлча болх йистебоалача хана цхьайола скважинаш совцар, царна сиха монтаж е езаш хулар. ДогIах, шелалах са ца лоIаш даим къахьегаш бар П. А. Ветренников юкъе вола электрикаш.

— Къаьстта чIоагIа хало хилар тхона 1947 шера, — йоах Петр Антоновича, — тIабилхача шаво ерригa электролини йохаяьяр. Бурув детта балхаш а сецар, городе хьачудоагIа хий а сецар. Цхьайтта дийнахьа са ца лоIаш цига къахьегаш бар электрикаш. Хала дале а, шелал латте а электролини тоайир цар. Цох ала мегаргда советски наьха къахьегама котало.

1955 шера ураган хиннача хана хедадаь тока саьргаш деннибуси юха вIашагIа а хетта сеца лаьтта скважинай болх дIаболабалийтар.

1952 шера Ветренников Петр Антоновича дика къахьегарах Сийлен Грамота елар. ХIанз коммунистически къахьегама цIи яккхара яхье яьнна я электрикий коллектив.

ЧIсагтIа рационализаторий болх беш ва П. А. Ветренников. Цо елар электромонтерий трансформаторий мощность хувца аьнна рационализаторски предложени. 420 киловатт йолча трансформатора метта цун рационализаторски предложенех 240 киловатт йола трансформатор яьй. ШоллагIча насоса тIа латтача 180 киловатт йолча трансформаторо насоса болх ца беча хана дукха электроэнерги йоайора. ХIанз цига новатора предложенех сердало тела оттаяьй 20 киловатт йола трансформатор. Цо кхояйт 160 киловатт электроэнерги.

Ткъаь шера дукха говза къахьегамхой кийчбаьб цо. Цо Iомаваьча бархI сагах хIанз а цунца болх беш ва Лысенко Григорий, Иванов Иван, Хубецов Владимир, Бутов Иван, Сальников Михаил, иштта кхыбараш.

Денгара денга ший балха толамаш лакхадоахаш къахьегаш ва Ветренников Петр Антонович.

М. ЧЕРТЕНКО.

ХАНАЛ ХЬАЛХА

Крекинг - завода технологаша 25 августа ерригa арахецача продукце бархI бетта план кхоачашъяьй. ВорхI бетта арахецача продукце мах лохбарах цар кходаьд 265 эзар сом.

Кхы а дикагIа къахьегама толамаш даьхад цхьаццайолча цехашеи хьалхле лелаеча установкай коллективашеи. Иштта № 3 йолча цеха газовикаша 8 бетта производственни программа бутан-бутилен арахецара 20 августеи, пропан-пропилен арахецара 24-ча августеи кхоачашъяьй.

Октябра чотах продукци арахецаш коллективаш я цехе. № 3—4 йолча коммунистически установка технологаша 9 бетта план кхоачашъяьй. Къаьстта дика къахьегарца белгалбаьнна ба боккхагIа бола оператораш М. Колесникови В. Рябови.

Итт бетта план сентябрь бетта шоллагIча декадеи, 1962 шера план ворхIлагIча ноябреи кхоачашъергья оаха, — йоах установка начальника В. К. Гайдайс.

Ийс бетта производственни программа 27-ча августа кхоачашъяь баьннаб коммунистически къахьегама цIи лелаеча № 21-1 йолча установка технологаш а. Цу цхьан дийнахьа октябра чота кийчъйир цар 38 тонн продукци.

БоккхагIа болча операторий нн. Казадаева, Нарожне, Горожана кулгалду технически бригадаша шоай смена продукци арахецара норма тIехкхоачащъю.

Иштта доккхий къахьегама толамаш даьхад № 7—8 йолча установка технологаша а. Белгалбаьнна дика къахьегаш ба цу коллектива технологаш К. Касумов, И. Вдовыдченко, А. Юнусов, иштта кхыбараш а.

А. СЛЕСАРЕВ.

Общественни хьисапе дукхагIа лелабе партийни болх

☆

Н. ПОЛЯКОВ,
парте Грозненски горкома орготдела заведующи.

☆

КПСС кердача Программаи Уставои хьалхашка оттадаьча лоархIамерча декхарех цаI да партийни органашка общественни хьисапе беча балха юкъе коммунисташ дукхагIа чуозар.

Парте XXII-ча съездо тIадиллад общественни болх штате боаца болхлой а коммунисташ а шерра юкъе а озаш, алапи телаш йола партийни аппарат хадданза кIезигъелга.

XX-чеи XXII-чеи съездашта юкъе еннача хана чухь 6 эзар совгIа саг тIакхийттав городской партийни организацена, хIаьта болх общественни хьисапе дукхагIа лелабар бахьан долаш, алапи телаш йола партийни аппарат 32 процент кIезиг а еннай.

Активо партийни органий балха юкъе дакъа лоаца организационни формаш тайп-тайпара я. Из лоархIамера болх тайп-тайпара хилар а мел шера баьржаб а ховргда укх хIамашка хьежача.

ХIанз парте горкомеи райкомашкеи общественни хьисапе болх беш я 10 отдел, тайп-тайпара 15 комисси, штате йоаца 3 сектор, 5 методически совет, цхьа инспекци, 4 инициативни группа, 68 инструктор, хIаьта берригаш а дIалаьрхIача 400 совгIа коммунист. Общественни хьисапе идеологически болх беш я политически дешара 29 кабинет, цIагIара 73 лектори, массаза болх беш йола 41 агитпункт, библиотекашкара 23 совет, культура университеташ. Городерча къахьегамхошта лекцеш ешаши докладаш еши штате воацаш 897 лектори докладчики ва.

Иззал йоккха актив общественни хьисапе балха юкъеозаро КПСС горкомаи райкомаштеи новкъостал ду дуккха дешаш дикагIа а сихагIа а чакхдаха. Штате боацача болхлоша шоаш дIабахача моттигашка бокъонца а кIоаргга а тохк гIулакхаш, хIаьта, кхы а доккхагIа да боахама хьалхле лелаеча, наха юкъера организаторскии политическии болх тоабеча юххьанцарча партийни организацешта эшшаш дола новкъостал дара цар шоай керттера уйла тIайохийташ хилар.

Штате боацача болхлоша партийни аппарата балха юкъе дакъа лацара йолча тайп-тайпарча формашта юкъе керттера моттиг дIалоац штате боацача инструкторашеи отделашеи.

Кхаь шерал кIеззига совгIа ха дIаяьннай парте Цетральни Комитето штате боацача инструкторий институт юллилга оттадича денз. Цу юкъа хьахаржа а хержа, парте горкома бюро 16 саг чIоагIваьв, райкомаша — 52 саг. Инструктораш ба партийни балха опыт йола а, организаторски гIулакхах кхеташ а, хиланза яргйоаца специальни говзалаш йолаш а бола коммунисташ. Берригa инструктораш шо-шоай отделашка дIалаьрхIа а отделий заведующей кулгалца болх беш а ба. Шоашта организаторски гIулакхаш дика довзаш хилар хьахьекхад штате боацача инструктораша — организационни отделацарча нов. Шпилева, пропагандаи агитацеи отделацарча нов. Бычковас. Цар дикка дакъа лоац парте горкома бюрои пленумашкеи дувца дешаш кийчдеча.

Дика болх бу парте Заводской райкомерча штате воацача инструктора нов. Абрамова, Ленински райкомерча нов. Гришкоси Соболевеи, Октябрьски райкомерча нн. Гаврилюка, Алиева, дуккхача кхычар.

КПСС уставо яххача тайпара партийни аппарат кердаякха йиш хулийтаргйола лоархIамера кадрай резерв лоархIвай штате боацача инструкторех.

Городской партийни организаце общественни хьисапе балхаш дар дегIаухаш хиларца КПСС XXII-гIа съезд хинначул тIехьагIа хьа а хинна, шерра яьржай цхьаькха лоархIамера форма — штате йоаца отделаш.

Уж хьахиннай вай города боахама-политически вахаро парте райкомийи горкомеи кулгалхошкара тIа-тIа дукхагIа дIадехараштa духьал жоп луча хьисапе. Масала, горкоме общественни хьисапе болх беш я юртбоахама отдел, школайи вузийи отдел, культура, торговле, общественни кхачан сектораш. Штате йоаца отделаш я райкомашка а.

Дукха ха яц штате йоаца отделаш вIашагIъехка. ХIаьта а хIанзале дика хIамаш дукха гучадувл цар балхаца.

Теркалбе мегаргболаш ба парте горкомерча штате йоацача юртбоахама отдела болх. Цу отдела кулгалдеш ва къаьнара коммунист, республика юртбоахама министра заместитель хинна нов. Мельгунов. Юртбоахама отдело бюро дувца оттаде кийчдаьд торгови предприятейи общественни кхачан системерчеи гIонна долча боахамашка дулх дукхагIа доаккхаргдола дешаш. РСФСР-а йолча КПСС ЦК Бюроси КПСС Нохч-ГIалгIай обкома бюроси баьча соцамга хьежжа парте Грозненски горкома бюрос задани оттайир 1962 шера 7 эзар гаргга хьакха кхее, аьнна, вешта аьлча 4 эзар центнер гаргга дулх даккха.

Парте горкома юртбоахама отдела болхлоша денна тIахьожам лоаттабу горкома бюрос баь соцам кхоачаш мишта бу хьежаш, кулгалду хьалхашка латта декхараш кхоачашдара.

ЧIоагIа пайда баьлар штате йоацача юртбоахама отдело беча боккхача балхах. Парте городской комитета бюрос енна задани хIанз дика чакхйоаккхаш латт.

Общественни хьисапе болх беча отделий болх лоархIаме хилар ховргда парте Ленински райкомерча гIишлой отделага хьежача а. 16 саг ва цу отделаца, керте латтар парте къаьнара член нов. Алферова а йолаш. Штате йоацача отдела болхлоша боккха болх бу гIишлой организацеш йолчча. Уж хан-ханнахьа хул хьалъеш латта гIишлош йолча, гIишлой балхаш мишта лел хьеж, планеркаш еча дакъа лоац.

Дукха тайп-тайпара балхаш ду КПСС Октябрьски райкомерча кхалнаха юкъе болх беча отдело. Цу отдела керте латт № 2 йолча детдома директор нов. Андреев.

Отдело хьалхадаккхарах районе кхалнаьха собранеш а еш, кхалнаьха 8 совет хержай. Кхалнаха хан-ханнахьа лекцеш еш, докладаш ю. Кхалнаьха отдело бувзам лоаттабу района школашца, йоазув-дешар ца ховлга дIададаккха лаьрхIа гIулакхаш мишта кхоачашду хьеж. Дуккхача промышленни предприятей коллективашта художественни самодеятельноста коллективаш вIашагIйоххара новкъостал дир отдела болхлоша, чIоагтIа новкъостал даьд берий унахцIено лораяра болх чакхбоаккхача.

Городской партийни организацера организационно - партийнии массово-политическии болх чIоагIбара гIулакха кIезига лоархIам болаш яц парте горкомеи райкомашкеи вIашагIъехка комиссешии советаши. Белгалдаха мегаргдолаш да комиссейи советийи гIулакхаш. 15 комисси советии я промышленноста, транспорта, гIишлоний, технически прогресса, социалистически яхьа дешашта вIашагIъелла, идеологически дешашта — 25, организационно - партийни балха дешашта — 9.

Укх тIеххьарча хана белгалбаьннаб цар балха керттера лостами чулоацами. Из керттердар сенах латт аьлча, — из латт боахама, идеологически е организаторски балха лоархIамегIара дешаш Iомадара, партийни органашта рекомендацеши предложенеши кийчъяра, хIаьта иштта тIаийца решенеш кхоачашъелга вIаштIехьдаккхара а юххьанцарча партийни организацешта, парте районнии городскойи комитеташта новкъостал дарах.

Дика болх бу парте Ленински райкоме вIашагIъеллача, «Красный молот» яхача завода керттера технолог нов. В. К. Миллер керте латтача хьалха латта опыт йоаржаеча, 19 саг юкъе а волаш йолча совето, инженера нов. Белорусова председателал а деш, 12 саг юкъе а волаш йолча, кхачан промышленноста предприятей технико - экономически показателашта анализ яра йолча комиссе. Масала, хьалха латта опыт йоаржаеча совета членаша хIанзале а вIашагIтехай ЦРМЗ-еи «Красный молот» яхачеи заводий, № 1 йолча хIамаш тегача фабрика производстверча 20 новатора опыт. Производстве хьалха латтарий опыт йийцар къаьстта арахийцача листокаш тIа.

Боккха а пайданера а болх бу парте Заводской райкомерча организационно - партийни балха опыт вIашагIтохача а йоаржаеча а методически совето. Актива новкъосталца, организационни отдела хьалхленца совето Iомабаьб цехашкарча партийни организацей болх. Парте райкома пленуме из дош дийца а дийца, цехашкарча партийни организацешта деш дола кулгал тоадергдола гIулакхаш белгалдаьхад.

Ше нийса хилар хьакхьекхад парте дIаэцареи коммунистий персональни гIулакхаш къоастадареи дешашка хьалххагIе а хьежаш йола штате йоаца комиссеш вIашагIйохкаро. Уж тайпа комиссеш вIашагIъеххай парте горкомеи ерригача райкомашкеи. Уж лакхехьа белгалдаьха дешаш къоастадеш парте горкомеи райкомашеи беча балха чIоагIа новкъостал ду комиссеша. ГIулакхаш бокъонца Iомадаро, цIенхаштта а терко йолаш а царга хьажаро новкъостал ду партийни комиссешта нийса выводаш яра. Штате йоацача партийни комиссеша деш дола новкъостал бахьан долаш сихха, 10—15 денал дукхагIа ха юкъе ца йолийташ парте дIачуэцареи коммунистий персональни гIулакхашка хьажареи дешаш къоастаде йиш хул.

ХIаьта а ала дезаш да, общественни хьисапера болх шербара гIулакха парте горкомеи райкомийи балха юкъе хIанз а доккхий кхоачамбоацараш хилар. Масала, парте горкомои райкомашеи кIезига болх бу штате боацача инструкторашца. Партийни аппарата балха юкъе лерттIа дакъа лоацаш берригаш а бац инструктораш, геттара кIезига ю царца инструктивни совещанеш, балха опыт дIаюха эцилга вIаштIехьдаккхац. Наггахьа мара партийни комитетий пленумашкеи бюрошкеи кхувлац штате боаца инструктораш.

КПСС Программаи Уставои дIадехарашка хьежжа берригa организационно - партийни болх тоабар, партийни комитетий болх общественни хьисапе дукхагIа бар — организационни кулгалдара боарам лакхбара йола лард — боахами культуреи дегIадоаладара декхараш кхоачашдеча толам балара тешам.

СЕРДАЛО
2-гIа оагI. 6 сентябрь, 1962 шу.

Даьхенна дукхагIа хьакхий дулх!

Хьалха латтача ферма опыт

Укх тIеххьарча шин шера дикка тоаденнад тха колхозе хьакхарч кхабара гIулакх. Оахача лаьтта хIара 100 гектара лоархIаш 24—26 центнер хьакхий дулх даьккхад укх шера. Дулх даккхара даькъе хьалхара моттиг а лаьца, хьалхарча ах шера итогех КПСС райкомеи райисполкомеи карара кара тела ЦIе байракх яьккхай колхозо. КПСС XXII съездо а Центральни Комитета мартовски Пленумо а юрта боахама хьалхашка оттадаь декхар кхоачашдара даькъе оахош хьийга къа иштта маьхал даларах чIоагIа тоам хинна да тхо, Шелковской района «Октябра 12 шу» яхача колхоза хьакхарч лелаераш.

ХIанз дукха ха йоаццаш специалисташа баьча лоархIамах гуча да дулх даккхара даькъе оттадаьча кхаь доазонах хьалхарча доазонга колхоз 1965-ча шера дIакхоачаргйолга. МамоггагIа дукхагIа хьакхарч ебаярца кхоачашде деза тха из декхар. Доаккхаш долча дерригача дулхах диъ дакъа дича кхаь даькъал кIезигагIа доацаш хила деза хьакхий дулх.

Тха безам ба оахош болх мишта бу а тхоай планаш мишта а дувца.

ХУРСКАШ ЛЕЛАЮ МОТТИГ

Дулха кхоабаш йола хьакхарч ерригаш а цхьан бригаде я тха. Къулба-малхбузехьарча боса. лодача хи йистте хьалъяьши помещени я. Царех цхьан помещене чу кхоаб шин беттагара ялх беттага кхаччалца ха йола хурскаш. Вокх помещене чу — ялх беттагара ийс беттага кхаччалца ха йола дулха кхоаба хьакхарч. ХIанз укх сахьате цу шинна а помещене кхоабаш 900 хьакха я, царех 400 хьакха ялхнегара ийс беттага кхаччалца ха яьнна я.

Доккх-доккха Iулаш чухошаргдолаш йовкъаш а ехка ййиккъа я помещени. Цунах торо хул, цар ханашка хьеж-хьежжа, хурскаш къаьст-къаьста лелае. ДегIа заьлзагIа йола хурскаш кхоабаш дукха йоккха а йоацаш кхы цхьаькха а отделени я цига.

Помещенегара яьнна босагIа гIолла хи тIа IотIа а кхоачаш дехьара берд чу а лостабеш яь карт я. Из ахканара лагерь я. Шоай лоIамах додача хина тIаяха йиш йолаш я дулха кхоабаш йола хурскаш. Карто чуерзаяь лагерь а йовкъаш ехка ййикъа я. Царех хIара даькъа чура арайоалараш цхьан ханара хурскаш мара яц.

ШоллагIча помещене яь карт додача хина IотIакхоачаш яц. Цхьабакъда автопоилкашка хий ухаш водопровод а хурскашта душ а йолаш майдаш я цига.

Белгалдаккха деза цIена хий хурскашта чIоагIа эшаш хилар. Iи мецача хана додача хи чу яьлча а душа кIал яхача а хурскаш паргIата йоалл, хьогьелча хий мол. Иштарча хьале уж чIоагIа сатийна хул, дикагIа тоалу.

Помещене чура лагере шоай лоIIамах дIачу а хьачу а аха хурский йиш хургйолаш, помещене пенех паргIатта хьа а еллалуш наIараш ягIа. Цу ерригача хьакхарчашка хьожараш виъ саг ва тхо.

ХIара хьакхарч лелаер хьожаш, цо ше гIулакх деш къаьстта группа хила еза яхаш дувцаш хоз. Оаха из даьдац: оаха цхьан ду ерригача хьакхарчашта гIулакх. Коммунистически къахьегама ударник яха сийлен цIи яккхара къовсам а ерригача коллективо лоаттабу оаха.

ХЬАКХАРЧ КХОАБИЛГА

Помещенена юкъе я тха доакъар кийчдеш йола цех. Доакъар кийчдеча цехера хьакхарч кхоабача метте из доакъар дIатIакхухьаш подвесникъ ба. Помещене электричество я.

ХьалхагIа оаха кхехка а йийя мара телацар хьакхарчашта свеклаи коартолаши. Дукха къахьега дезаш а хIама дIадодаш а гIулакх дар из. Из бахьан долаш лакхлора продукцега шийга дIадодар.

Укх шера денз оаха дIадоладаьд царех дукхагIа йола хIамаш кхехка а ца еш, ата а оаташ, царех силос а еттаw хьакхарчашта ехкилга. Цунах къахьегам дикка аттача а баьннаб. хIаьта из доакъар хьакхарчашта вIалла вогIа а дац. Укх шера денз цIенденна соцаде лерхI оаха хьакхарчашта телаш дола доакъар кхехкаделга. Массе тайпа доакъар ата а вIашагIа эде а торо я тхога хIанз.

Къаьстта екъа концентраташ телилга вIаштIехьдаккхара могаяь йола металлически типови самокормушкаш а енай тхона хIанз. Хьакхарч иштта кхоабаш хилча къахьегам-м аттача боал, цхьабакъда цхьан концентраташца уж кхоабаш хилча дукха чухнахьа даргдац продукцега шийга дIадодар, хIана аьлча свекла, коартолаш, силос, иштта кхыйола хIамаш вIашагIа а эеш кийчбаьча кхачал маьха дукхха а езагIа я концентраташ. Цудухьа самокормушкашца екъа концентраташ а телаш, керттерча даькъа вож дукхагIа дарегIа дола доакъар тела лаьрхIад оаха.

ХIанз тхога йолаш яц коартолаш, свекла, силос. КIезига мара яц концентраташ а. Цхьабакъда хIаьта а тха вIаштIехьдоал тайп-тайпара хIамаш вIашагIэ а еш, дика доакъар кийчде. Вика, нитташ, концентраташ (хIара керта ах килограмм кхоачаргйолча боарамах), обрат вIашагIэ а еш кийчду оаха доакъар. Доакъара чам эргабуврг болаш, царех цхьаццайола хIамаш дукхагIа-кIезигагIа етт оаха. Опыт йолча хьакхарч лелаерашта массаза а ховргда безаме хьакхарчаша дуаргдолчча тайпара чам болаш доакъар кийчде.

Къаьстта дувца деза дулха кхоабаш йола хьакхарч йоажаяра гIулакх. Ара а йоахаш хьакхарч йоажаелга динза даргдоацаш хIама да, цхьабакъда цу гIулакха фермашта юххе дIайийна баьцаш, овла сомаш, кхыйола культураш хила еза.

НАНА-ХЬАКХАРЧИ ЦХЬАЦЦАЙОЛА РАСЧЕТАШИ

Укх шера санна 970—1000 къона хьакха лелаяь ца Iеш, бIарччача шера 1300—1400 хьакха лелае йиш йолаш я тха хьакхарч лелаю моттигаш. Алхха ужжал хьакхарч кхоабаш хилча мара вIаштIехьдаргдац хьалхарча аргIанна оттадаьча доазонга дIакхача, вешта аьлча, оахача лаьттан хIара 100 гектара лоархIаш 60 центнер дулх даккха.

70 керттера нана-хьакхеи ужжаш миссел духхьашха цкъара яхка хьакхеи я тха колхоза. Яхкаш йола хьакхарч кхыча бригаде я тха. Геттара дика а говза а хьакхарч лелаераш ба цига балхаш дераш. ХIара шерра-шера цхьацца нана-хьакхийна тIехьа 18—20 хурск хьалкхею цар. Укх шера хьалхарча ялх бетта а хIара нана-хьакхийна лоархIаш 8 хурск хьалкхеяьй цига.

Шера шозза яхк тха нана-хьакхарч: цкъа феврале — мартеи, шозлагIа — июле — августеи. Ййикъа а ййикъа, къаьсттача хьакхарч-лелаерашка гIулакх де дIаенна я нана-хьакхарч. ХIара хьакхарч лелаечо учет лелаю шийгара хьакхарч эрше маца хиннай а яхка маца ехкай а.

Тха безам ба нана-хьакхарч тхоай кIезига хилар кертагIа даккха. Дулха кхоабача хьакхарчашта хьаяь помещенеш а лагераш а 1600—1700 хьакха лелае кхоачам болаш я, хIаьта оаха цига лелаераш 1000—1100 хьакха мара яц. Кхоачам боллаш хурскаш ца хиларах да из. Цудухьа хIанз яраш миссел цаIаши ахаши-м муххама а хургйолаш ебае еза яхка хьакхарч. Ер шу чакхдоаллаш де торо я из. ТIаккха тхога йиш хургья дулх даккхара оттадаьча хьалхарча доазонга, специалисташа лаьрххIача тайпара, 1965-ча шера а ца кхоачаш, кхы а хьалхагIа дIакхача.

Фуд из кхоачашдара тхона эшар?

Специалисташа баьча лоархIамах тха колхозо пачхаьлкхенга дохка деза 2570 центнер дулх. Цунах 2000 центнер гаргга хьакхий дулх да.

Нагахьа санна хIаране 85 килограмм озаш йола хьакхарч дIалуш хилча, дулх даккхара оттадаьча хьалхарча доазонга дIакхачара тха колхозо шера дIаяла еза 2100—2200 хьакха. вешта аьлча, — бетт-бетта 200 хьакха.

Укх шера хьалхарча ах шера юккъера лаьрхIача бетта оаха дIаелар 90 хьакха. хIаьта шоллагIча ах шера дIалургья 140 хьакха. Вешта аьлча хIанзарчул башха дукхагIа яц дIатела еза хьакхарч.

ХIанз укх сахьате ийс беттага кхаччалца мара кхабац оаха дулха дIалуш йола хьакхарч. Царех хIаране юккъера лаьрхIача 65—70 килограмм оз. ПайданагIа хургдар 10 бутт баллалца кхаба а кхоабаш, 85—90 килограмм озаш йола хьакхарч дулха дIателаш хилча. Доакъарий гIулакх ледара хиларах вIаштIехьдаьннадац тха из де. Цхьабакъда ер гуйра чу а йийрза тхоай доакъарий гIулакх чIоагIденначул тIехьагIа цхьа бутт дукхагIа ха йоаккхийтаргья оаха хьакхарчашка кхоабаш.

Кхы цхьаькха хIама бахьан долаш а пайданагIа да дулха дIалуш йола хьакхарч итт бутт баллалца кхабар: практико хьахьекхад хурскашта эггара дукхагIа дулх тIакхеташ йола ха нийслагIеи иттлагIеи бетташ хилар. Цу хана царна дийнахьбус 450 граммага кхоачаш дулх тIадетталу.

ДОАКЪАРИЙ ГIУЛАКХ

Хьалха дIаяхача хана доакъар кийчдара гIулакх дика лийннадац тханцига. ТIакхеташ йолча хьакхий лоархIам а беш, кхоачам хиллал доакъар кийчдеш ца хиларах, ханал хьалха из кхоача ца далийта гIерташ, доакъар боагIача боарамал кIезигагIа тела дезаш хулар. Из хIама хургдоацаш, шортта доакъар кийчде йизза торо я укх шера: хIамаш дIаювча лаьттай структура эргаяьккха хийцай, дуккха а дукхагIа дIайийнай хьажкIаш, бобови культураш, шекара свекла, коартолаш.

Бокъонца хьакхий фермана мел эшаргда теркал а деш, гIехьагIа тIакхета тарлургйолча хьакхарчашта лаьрхIа совленагIа а хургдолаш кийчде деза доакъар.

Тайп - тайпарча хьайбашта къаьст-къаьста малагIа а мел а доакъар эшаргда лоархIам бу тха специалисташа.

ХьалхагIа коартолийи шекара свеклайи элаш дIа а къайлекхашка юташ Iаьдал дар тха. Укх шера фермана юххе хьатIа а озаш, цигга дIакъовла еза уж. Iай кхашкара хьатIакхухьачул дуккха аттагIа а пайданагIа а хургда из. Цунах а дикка чухнахьа даргда продукцега дIадодар.

Хьакхарчашта кхоачам хиллал комбинированни силос а томараш тIехь йолча мошача хьажкIех яь силос а кийчъяра дош оттадаьд оаха колхоза правленена хьалхашка. ХIанз оахача лаьттай структура эргаяьккхача хана дизза де йиш йолаш а, дукхагIа а дарегIа а дулх даккхара динза даргдоацаш а хIама да из.

Шелковской района «Октябра 12 шу» яхача совхоза хьакхарч лелаераш:

ЛЕВЧЕНКО ЕЛЕНА,
ЗУБКОВА ВАЛЕНТИНА,
СОЛОМАХИНА НАДЕЖДА,
КЛИМЗИНА ЗИНАИДА.

ХЬАКХИЙ ДУЛХ ДУКХАГIА

ЦIаккха а, укх шера тIайийцараш санна, доккхий декхараш тIайийцадац «Надтеречный» совхоза цхьоалагIча отделенерча хьайбаш леладераша. Ер шу долалуча хана планах пачхьалкхенна 1300 центнер дулха дIачулургйолаш соцам бир цар. Правительстваи партеи юрта боахама къахьегамхошка кхайкарал даьчул тIехьагIа цар чIоагIо йир 2200 центнер хьакхий дулх пачхьалкхенна дIадала. Из хул дахача шера денначул диазза дукхагIа.

— Тхоай кхоачамгеи низагеи хьежжа тIайийцар оаха уж доккхий декхараш, — йоах ферма заведующе коммуниста Асабаев Iабаза.

Хьакхий ферма зIамигача коллективо шоаш лаьрхIар дика чакхдоаккхаш латт. Хьакхий дулх дIадалара йола шера план кхоачашъяь бовла боахк уж. БархI бутт балалехьа дулха комбинате цхьа эзари ах эзари совгIа хьакха дIачуеннай цар, цох хул 1170 центнер дулха, бIарччача 1961-ча шера денначул шозза дукхагIа.

Ферма къахьегамхоша дулха комбинате дIадала дукха хьайбаш кийчдаьд. Чуоттаяь кхоабаш я цига 300 хьакха. Чернявская Зинаидаси Асабаев Iийсаси хьакхарч дика кхабаро дулх тIакхетийт. Ялх беттагара ворхI беттага кхаччалца йолча хьакхий дозал 65—75 килограмм я.

Къаьстта дика къахьег яхкача хьакхарчашкеи хурскашкеи хьежаш болча къахьегамхоша. Юкъера лаьрхIача хьакхий-товарни ферма коллективо шу доладелча денз хIара нана-хьакхийна тIехьа цхьайттеи духхьашха яхкача хьакхийна тIехьа пхиъи хурск кхеяьй.

Дог гIоздоаккхаш доккхий толамаш даьхад хьакхарч кхоабача Алаева ПаьтIамата. Цу къоначу нохчий йоIо эггара дукхагIа хурскаш хIара хьакхийна тIехьа хьалкхеяьй. Нохчий нахах эггара хьалха хьакхарчашта гIулакх де йолаеннарех я из. Цо болх бу ши шу дизад. Шийпрофесси езаяларо новкъостал ду цунна цу балха говзал йолча Кудлаевайли Павлюченкойли дикагIа болх дIабахьа.

Ше хьожача 25 нана-хьакхийна тIехьеи 33 духхьашха яхкача хьакхийна тIехьеи бархI бетта 515 хурск кхеяьй цо. Цох хул хIара нана-хьакхийна тIехьа 14-и духхьашха яхкача хьакхийна тIехьа 5-и хурск.

Во дац Лакха-Новрерча хьакхий-товарни ферме болх беча Лечиева Шерипата даьха толамаш. Ше гIулакх деча 25 хьакхах хIаранена тIехьа 12 хурск кхеяьй цо.

Цу толамех кхоачамбац цо. ХIара нана-хьакхийна тIехьа 22-нел кIезигагIа хурскаш ца кхее соцам баьб цо. Духхьашха яхкача хьакхарчашта тIехьа бархI хурск кхее чIоагIо яьй. Уж я 30 духхьашха яхка хьакха. Кхы а дукха къахьегамой ба цу ферме хьакхий дулх дукхагIа хилийтара къахьегаш.

И. ПЕТРУХИН.

ХЬАКХАРЧ ДИКА КХЕЮ

Сунженски района «Путь к коммунизму» яхача колхоза хьакхарч лелаераша дош деннад 1850 центнер дозал долаш 2200 хьакха хьалкхее. Шу долалуча хана Подберезина Надеждас кулгалдеча коллективо пачхьалкхенна дIаелар 385 хьакха. Пхе беттал дукхагIа ха йолаш 400 хьакхеи из ха яланза 1400 хурски я цу колхозе хIанз кхоабаш. Шу доалача хана уж еррига хьакхарч пачхьалкхенна дIаяла лаьрхIад цар.

Хьакхарч лелаераша дикагIа болх бара мел эша хьалаш кийчдаьд укхаза. Цкъа чуйохкаш 3 эзар хьакха чуйодаш помещенеш яьй цу колхозе. ХIара свинарника юхе бетон етта площадкаш яьй. Тайп-тайпара хенаш йола хьакхарч шо-шоаш латтаргйолаш йовкъаш ехкай. ХIанз хьакхарчашта хий хьатIаувзаш трактор я. Цу гIулакхо дукха ха а йоаю, хIаьта колхоза зе а ду. Цудухьа хIанз сихдаь водопровод юллаш боахк цига. ТIаккха трактор кхыча балхашта мукъаяргья.

Цул совгIа хьакхарч лелаерий болх а аттача боаккхаргба, хьакхарч чуйоахка помещенеш белашца цIенъе ца езаш хица цIенъе торо хургья.

ХIанз цу ферме даь доалаш латт доккха цIа. Цу чу хургья цIе уголок, столови, болхлошта салаIа цIа.

А. ЗИМАРИН.

Цхьан производственни зонера хоамаш

ДИКА ХЬАЖКIАШ

Шалински районе «Джалка» яхача совхозе 200 гектар долча хьажкIий кхай тIа къахьегаш я Гайтаева Iусмана кулгалду звено. Цунца болх беш ба говза механизатораш Байтукаев Эмии Хатаев Вахиди, Ташухаджиев Шамильхаджии, иштта кхыбараши. УрагIеи, пхорагIеи, зулеи кхозза макха а баьккха хьажкIаш дIайийна кха дика тоадаьд.

Дерригача кхай тIа минеральни молхаш теха яьннай звено. ХIанзалехьа 70 гектара тIа хий а тохаш минеральни молхаш техай.

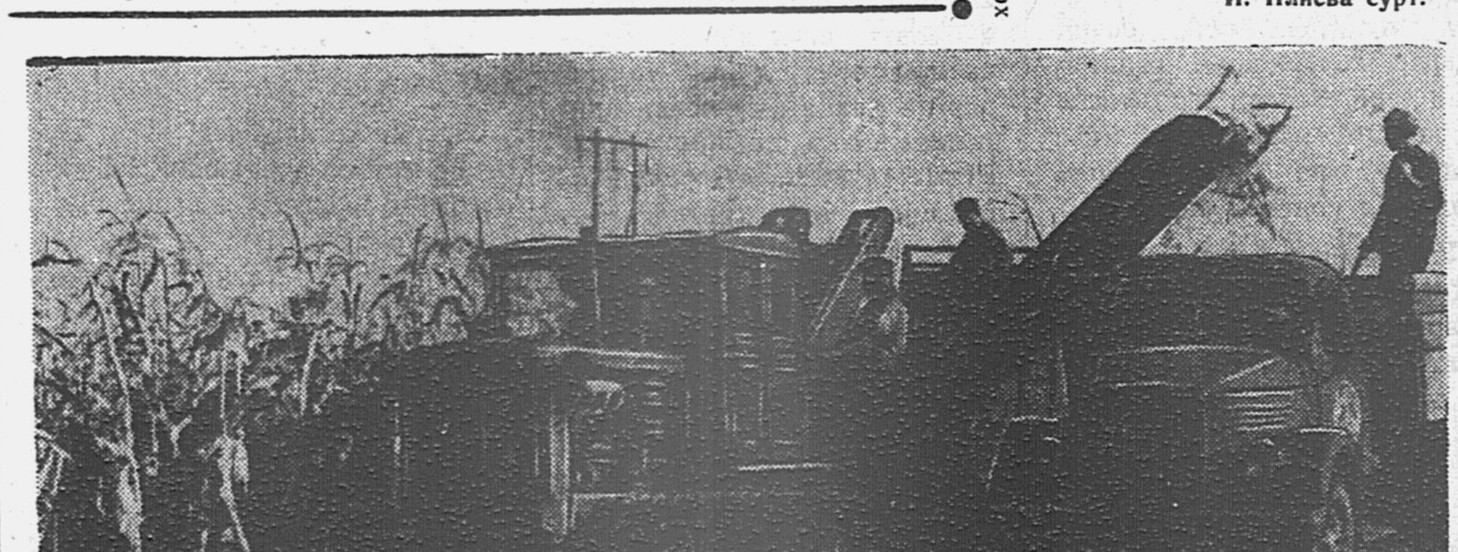
Кхо метр лакхача хьажкIий цхьан гIадам тIара цхьаннегара кхаьннега кхаччалца хьажкIа йоалл.

Чуийнна хьийкъа хьажкIаш чуэцаш ба Сунженски района «Путь к коммунизму» колхоза механизатораш. Комбайнера И. Волняковеи тракториста П. Полубояровеи агрегато 10-ча августагара 31-ча августага кхаччалца йолча хана 100 гектар хьажкIаш чуийцай. Сменах йолча нормаца лаьрхIача шозза дукхагIа хул уж. Цох 40 гектар силоса лаьрхIа чуийцай цар.

М. БОТОВ.

Сурта тIа: Волняковеи Полубояровеи агрегат.

И. Плиева сурт.

* * *

ДАГЕСТАНЦАШ БОЛЧА ХЬОАШАЛГIА

Гудермесски производственни управленера комсомольско-кагирхой делегаци хиннай дагестанцаша социалистически декхараш мишта кхоачашду хьажа яха. Дукха ха йоацаш уж а хиннаб цу районе социалистически декхараш кхоачашдарга хьожаш. Дагестане яхача делегаце хиннар веррига а ткъо саг вар. Царна юкъе хиннаб дикагIа бола хьажкIаш лелаераш, дояркаш, свинаркаш, кхыбараш. Гаьннара хьежача дешалу автомашина тIа язъяь лозунг: «Вежарашха йолча Нохч-ГIалгIайи Дагестанеи республикай доттагIал чIоагIлолда».

Хьаший дика тIайийцар дагестанцаша. Хьаьшашка моаршал а хоатташ собране къамаьл дир Хасав - Юрта производственни управлене обкома комсорга Мусаева Абдулвахита. Нохч-ГIалгIай республикера хьаший хьожабир цар шоай дуккхача колхозашкеи совхозашкеи.

* * *

ТIАЙИЦА ДЕКХАРАШ КХОАЧАШДЕ ДЕЗА.

Гудермесски производственни управленерча специалистийи КПСС райкомий секретарийи совещани хилар. Цу совещане къамаьл дир Гудермесски производственни управлене начальника М. И. Абубакарова. Цо дийцар зонерча боахамаща шура яккхара социалистически декхараш кхоачашдарах лаьца. Совещане дакъа лоацаш вар КПСС Нохч-ГIалгIай обкома юртбоахама отдела заведующи Ф. И. Юрченко.

Балха юкъе нийслу кхоачамбоацараш юкъера дIадахара де дезараш а белгалдаьхар.

Н. ЗАЗДРАВНЫЙ.

Семилетка маякаш

БЕРРИГАЧА вай бокхача мехка чIоаггIа къовсам лоаттабу КПСС XXII съезда решенеши парте Программеи кхоачашъяра тIехьа. Заводашка, фабрикашка, транспорте, стройкашка денна къахьегача хьахул кердача сага оамалаш. Коммунистически общества саг хьахул коммунизма материальни-технически базаца цхьана.

Коммунистически кхетам балареи массе а оагIорахьа саг дегIавоалавареи лард творчески къахьегам ба.

Парте XXII съезде Н. С. Хрущева аьннад, хIанз, вай деношка, «тIа-тIа къаьгагIа гу къахьегамца, производства болхлой вIаши долча гIулакхашцарча кердачун зIыргаш. Керттердар латт тIа-тIа дукхагIа болча къахьегамхоша кхетаме, шоай низ меллаб, шоашта ховчох къахьегилга шоай оамал а яь дIаоттадеш хиларах. Коммунизм бахьан къа мишта хьега деза хьахьувкх коммунистически къахьегама тIехьа яхь лаьцараша». Царга ше къамаьл деш Н. С. Хрущеба аьлар:

«Шо кердача общества дикагIа дола нах да. Шоай къахьегамца, шоай хьокхамца оаш вахара чухь хьаелл советски сага — коммунистически общество хьалъечун доккха декхар мишта кхетаде деза дувцаш йола керда оагIув».

Ди тIехь дукхагIа барж вай республике из дика болх. 68 эзар совгIа саг ва из яхь лелаеш, хIаьта 7200 саг коммунистически къахьегама ударника цIи йолаш ва, 8 предприяти. 1248 цех, смена, бригада я коммунистически къахьегама цIи лелаеш.

Цу яхье лакхлу дуккхача наьха хьинар, заводашка, транспорте, стройкашка керда маякаш лоталу.

Новатораша доладаь кердадар, дикагIа йола опыт дукхача нахага кхачийтар партийни организацей, производства хIара кулгалхочун декхар да.

Цу декхарца хьалхле а лелаеш совнархоза технически информаце центральни бюроца цхьана парте Грозненски горкомо «Семилетка маякаш» яхача хоза кийчъяьча ворхI листовках латта хьалхара сери вIашагIъеллай.

Листовкаш тIа дувц дикагIча болхлой къахьегама гIулакхаш, цар толамаш мишта доах. Ужнах тайп-тайпарча къамех, парте болаш а боацаш а ба, бакъда, уйла цаI я цар — коммунизм хьалъеча дизза дакъа лацар.

Вай мехкдаьттахоша шерагара шерага дукхагIа доаккх мехкдаьтта. «Iаьржа дошув» доалла керда моттигаш хьаелларца цхьана мехкдаьтта дукхагIа даккха йиш хулийт, къаьнара, болх ца беш йола скважинаш болх бе йолаялийтаро а. 1962 шера хьалхарча ах шера 20 скважин болх бе йолаялийтай. «Цар скважинаш юхайолаялийтай» яхача листовка тIа дувц «Старогрознефта» НПУ скважинашта капитальни ремонт еча цеха мастера Маргосова Леонида бригадах.

Къаьнача скважинашта ремонт чехкагIа е Маргосова бригадо цхьан ханна шин скважине болх болабир. Цхьан скважинана ремонт еча хана болх бе йиш йоацаш сеца латта везаш нийслу моттигаш дIа а яьнна, цкъаи ахаззеи дукхагIа ремонт е йиш хилар скважинашта. Дуккха скважинаш юхайолаялийтай эшача кхаччалца кIоарга кхо дюйма йола муфта йоаца турбаш чуухийташ, цул тIехьагIа цементаж а еш. Иштта бу болх хьалхагIа беш хинначул 7-зза дарегIа ба.

Маргосова бригада барт тайна коллектив я. Хьинаре къахьег бурильщикаша коммуниста И. Плотникова, Б. Серденюка, парте боацача М. Корякова, Н. Абрамова, кхычар. Эггара хьалха лучарца коммунистически бригада цIи елар цу бригадана. Семилетка кхаь шереи ах шереи планах 28 йолча 38 скважинана капитальни ремонт яьй цо, уж болх бе а йолайолийташ. Из бахьан дукха мехкдаьтта кхаьчад Даьхенга. 1964 шера чотах болх беш я хIанз бригада. Цун опыт шерра йоаржае йоагIа.

Коммунизма материально-технически база хьалъеча боккха лоархIам болаш ба гIишлонхой болх. «Капитальни гIишлош хьалъяр керттера дош да» аьннад КПСС XXII съезде Н. С. Хрущева.

ГIишлош чехка, дика, дарегIа хьалъярах дувц «Хаджиев Шамсуде бригада ханал хьалха ювл» яхача листовка тIа. Из я совнархоза СМУ-4 каменщикий бригада. Дуккхача гIишлонхошта йовз из. Город Грозне хьалхарчарца болабир цо комплексни болх, доккхий-толамаш а даьхар. 1962 шера норма ялх бетта кхоачашъяьй цо, нах чубахача цIеной цхьан квадратни метрага бода мах 12 сом лохбаьб, 60 кубометр хьу, 80 кубометр сборни аьшкбетон кхояьй, цкъаи ахаззеи чехкагIа хьалду цIенош.

Бригаде хIаравар шиш-шакхоккха говзал Iомаяь ва. Масала, каменщикаш М. Кузнецов, У. Джамулаев, М. Еремина дика ховш ба бетонщика, плотника, монтажника болх.

ДукхагIа эшача балха мел беза болхлой тIабахийта йиш хиларо хьалхайоах Хаджиева бригада.

Хаджиева бригада опыто хьахьокх ерригача стройкашка чехка комплексни бригадаш яхка езаш хилар.

«ПхелагIча коммунистическичо лакха рубежаш йоах» яхаш я крекинг-завода № 5 йолча установка коллектива опыт ювца листовка. 1962 шера республике эггара хьалха семилетка диъ шера план кхоачашъяьй цу коллективо.

Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода № 7 йолча установка коллективах дувц «Лакхача режимах» яхача листовка тIа. Цо а бу семилетка пхелагIча шера чотах болх.

КПСС XXII съезда решенеша, машиннаькъахой Ерригсоюзни совещане, цига Н. С. Хрущева даьча къамаьло хьинар айдаьд Грозночерча машиннаькъахой. Цунах дувц «Йоккхача скоростех» яхача листовка тIа. 34 шу да Константин Яковлевич Цехмейстюка машиннаькъа транспорте болх бу. ЧIоаггIа къахьегарца, ший гIулакх кIоаргга довзарца, техника лораярца сий даьннад цун.

Грозне станце поездаш увттаеш новатора А. Ф. Баскакова опыт ювц «Сатем боаца професси» яхача листовка тIа.

«Семилетка пхелагIча шера чотах» яхача листовка тIа дувц совнархоза автотрактороремонтги завода токара коммунистически къахьегама ударника М. А. Пустынникова карагIдаьннараш. Цу тIа дукха пайдане хIама корадоагIаргда токарашта.

«Семилетка маякаш» яха еррига листовкаш ешарашта боккха пайда баргба. Из бахьан долаш моттигерча партийни организацешка, предприятейи стройкайи пропагандисташкеи агитаторашкеи дикагIа йола опыт дIайовзийтара эша дика кхоачам кхаьчаб.

Парте дуккхача райкомаша, юххьанцарча партийни организацеша общественность шерра юкъеоз дикагIа йола опыт Iомаяра, цунах дикагIдар хьалъэцара, из дIайоаржаяра, цар дикагIча опыта советаш, школаш, лектореш яхкаьй.

Масала, дика болх бу парте Ленински райкомерча штатех йоацача дикагIа йола опыт дIайовзийтара кабинето. Производства ткъаьннел совгIа волча новатореи дикагIча болхлочуни опытацара дикагIдар хержад цо, района предприятейи стройкайи новаторий опыт шерра дIайовзийташ листокаши плакаташи араяьхай.

«Коммунистически къахьегамга» аьнна я коммунистически къахьегама цIи лелаеча Центральни ремонтно-механически завода коллектива балха опыт ювца листовка. Шоай къахьегамца цу завода сий даьккхача нахах дувц цу тIа. Завода хIара болхлочо дика кхетаду чIоаггIа къа а хьегаш мара шегIа коммунизм хьахург ца хилар. Цудухьа шоаш кхо ца беш, шоашта ховчох дика къахьег завода болхлоша, лакхбу шоай кхетам. Завода болхлоех хIара виълагIвар школашка, техникумашка, институташка деша вагIа, хIаьта юхебисараш — экономически школашкеи кружокашкеи. ВорхI бетта йоагIа балха а къахьегама а овсарле лакхъяра план 104 процент кхоачашйир заводо.

ДикагIа йола опыт дуккхача нахага кхоачийташ дIайоаржаяра хьакъехьа цу тайпара болх бу «Красный молот» яхача заводо а.

Производства дикагIа болча болхлой опыт, семилетка маякаш ювцача листовкайи плакатийи сери араяьккхача парте Грозненски горкомои КПСС Ленински райкомои даьр дика гIулакх да.

Хадданза, тIагIертта турпалерча къахьегама дикача хьокхамашца советски нах кхетабар, дикагIа болча болхлой сий дергдола, уж лоархIаргбола хьал оттадар, дикагIа болча болхлой опыт шерра дIайоаржаяр — иштта да партийни организацей керттерачарех цхьа декхар.

Н. ПРАВЕНЬКИЙ,
КПСС обкома промышленно-транспортни отдела заведующи.

У-2 цIаькха а зулам гIоттаде тIаяр

СССР правительства духьале кхайкаеш США правительствага яхьийта нота

СССР-ерча США гIулакхашта ханна поверенни вола Дж. М. Максуини 4-ча сентябре тIа а ийца, СССР правительства духьале кхайкаеш США правительствага яхьийта нота дIаелар СССР кхыча мехкашцарча гIулакхий министра заместитела Г. М. Пушкина.

Техкачул тIехьагIа бокъонца бакъхилар гучадаьнна да, укх шера 30-ча августе московски ханах 19 сахьати 21 минути яьннача хана Советски Союза Гаьнарча Малхбоалехьарча фецарча доазонел Южно-Сахалинск яхача городагара 65 километр малхбоалехьа гIолла американски разведывательни самолет У-2 тIех а яьнна, 9 минут йоаккхаш СССР территоре тIеи территориальни хиш тIеи лелар. Из бокъо йоацача тайпара советски пачхахьалкхен доазонал тIехвалар духхьала зулам гIоттадар духьа леладеш гIулакх да.

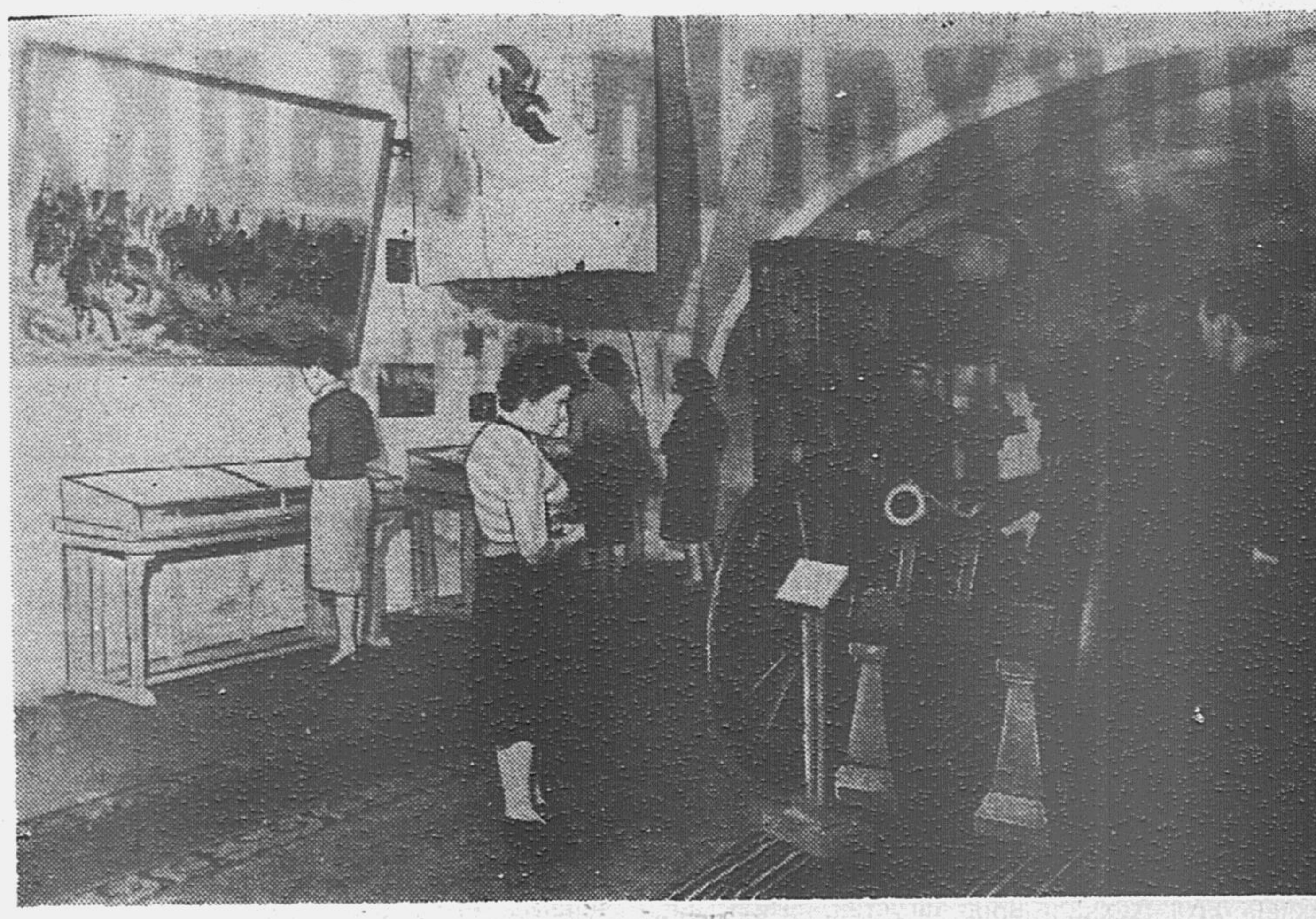
США правительство хаьдда жоп дала декхарийла я, белгалдоах дIахо нота тIа, из доазонал тIехвалар къаьнара, президента Кеннеде ше а харцахьа лаьрхIа хьалхарча правительства гIаьрхой практика хилар, е дунен халкъашта юкъе юха а 1960-ча шера хиннар санна бола къовсам оттабе, дунен халкъашта юкъера гIулакхаш кхы цIаькха а тIехдаьхха кхохкаде а безам болча США тIема политикана тIатувжача гIозарий провокационни акци хилар да, аьнна.

У-2 яхача американски разведывательни самолеташа Советски Союза доазонашта юххе леладеш дола балхаш укх тIехьарча хана сихдалара хьакъехьа хьаухача хоамашца дийзза, СССР правительства юха а бакъю, Советски Союзана духьала гIулакхаш леладу тIема базаш йохаярга дIа а кхоачадеш, эшшар динза ше ярг ца хиларах эггара цIенхаштагIарча тайпара хьалхагIа ше яь хинна предупрежденеш.

СССР пачхахьалкхен доазонел кхы цIаькха а ирчача тайпара тIехбалара хьакъехьа хоадам боллаш духьале кхайкаю Советски правительства, хIаьта США правительства леладеча агрессивни гIулакхий хьакъехьара дош ООН Генеральни Ассамблее оттадара йола бокъо шийгахь а ют цо.

Советски нота вIалла гоа а ца еш США правительствага дIакхоачийтаргья ше аьлар Дж. М. Максуине.

(ТАСС).

ЛЕНИНГРАД. Артиллерийски исторически музея чу хьайийлай «1812 шера Даьхен тIема» выставка. Цигарча реликвеша хьахьокх эрсий халкъ шоай мохк лорабеш Наполеона эскара майра духьала оттар. Шоай са ца кходеш летача эрсий тIемахошта 1812 шера тийна медалаши орденаши я цига хьахьокхаш.

Сурта тIа: Выставкай цхьан зала чу.

И. Баранова сурт.

ТАСС фотохроника.

Коммунистически къахьегама цех

«Красный молота» модельни цеха коллективо коммунистически къахьегама сийлен цIи лелаю. Ши шу хьалха еннай тха цеха къахьегамхошта из цIи. ХIара шера производственни план дика кхоачашъю цеха коллективо. ВорхI бетта план ханал хьалха кхоачаш а яь, алапе фонд 600 сом кходаьд оаха.

Керда техника юкъейоалаярахи рационализаторий новкъосталцеи балха овсарле лакхъеннай тха цехе. Рационализаторски болх бара заводе хьалхара моттиг лелаю цеха коллективо. ХIара шоллагIа вола болхло рационализатор ва. Цехе дикагIа бола рационализатораш ба В. Ковалев, Н. Знайченко, слесарь М. Горбунов, иштта кхыбараш. Уж берригаш а коммунистически къахьегама ударникаш ба.

КПСС XXII съезд хьаеллача ден сийна къахьегама овсарле лакхйоаккха станок яьй цехерча рационализатораша. Иттаза — пхийттаза балха овсарле лакха а йоаккхаш балха атто ю цу станоко.

Партийни, комсомольски, профсоюзни организацеша чIоагIа къахьег къахьегамхошта коммунистически сакхетам луш. Къахьегамхой сакхетам лакхбаларца, хьалха хинна контрольни мастер дIа а ваьккха цеха коллективо болх бу ши шуи ах шуи даьннад.

Цунна телаш хиннача алапе чотах укх шин шера 3 эзар сом ахча кходаьд оаха. Брак чIоагIа кIезигьеннай.

Цехера дукхагIа бараш болх а беш сайрийна а заочно а дешаш ба. Царех цхьайтта къахьегама кагирхой школе, пхиъ техникуме, ялх нефтяной институте, юхебисараш экономически школе дешаш ба.

Цехе продавец воацаш книжкаш дохкара болх а дика дIабода. Цхьан шераи ворхI беттаи 3 бIаь сома книжкаш дехкад цеха коллективо.

Оаха шефал деча совхоза коа тIара оалхазараш чулеладе 20 цIа даьд тха коллективо. Царга хьожача къахьегамхошта чуIе дика цIа а даьд оаха. Семилетка диъ шера план ханал хьалха кхоачашъе соцам баьб.

Республикерча заводий заказаш кхоачащдеш чIоагIа къахьег модельщикаша. ХIанзалехьа чIоагIа эша прессай кепаш яьй цар. Нн. Николаеви Поповичи космосе бахачул тIехьагIарча укх деношка къаьстта чIоагIа къахьег тха коллективо.

Н. ЕМЕЛЬЯНЕНКО,

«Красный молота» модельный цеха начальник.

Хьаллаца ножайюртахой болам

Боккхача лоархIамера гIулакх да ханнахьеи дикеи культура учрежденеш тоаяь яхар. Цунга хьежжа мара вIаштIехьдаргдац къахьегамхой культурни хьашташ Iалащде.

Из дика кхета а деш, дIадоладаьд культура учрежденеш тоаяр Урус-Мартана районерча ГихтIарча, Чечен-Аулерча, Йоккхача-АтагIарча клубашкеи библиотекашкеи. Сихбаь чакхбаьккхар цига из болх. Цул совгIа цу клубашкеи библиотекашкеи шортта доагам а Iалашдаьд.

Цхьабакъда, кхыча тайпара латт районерча кхыча культура учрежденей гIулакх. Тахханалца цхьаккха хIама даьдац райцентрерча кинотеатраи культура цIеннеи библиотекаштеи, иштта Танги чура, Мартан чура библиотекаштеи клубаштеи ремонт яра. Доагор Iалашде-м хIанз а гаьна да цига.

ХIанз дIадолалуш латт тхо уж тоае, яхаш дувц культура отдела кердача заведующе нов. Магомаева.

Районе боккха низ ба кагирхой. Уж цу лоархIамерча гIулакха юстара латтаргбацар ВЛКСМ райкомо лерттIа кулгалдоре.

Кагирхой, ерригa общественность цу балха юкъеоза еза. ТIаккха сихагIа а дикагIа а хозъюлургья, тоаюлургья юрташ, сакъердамегIа салаIа йиш хургья.

Из гIулакх шерра дIадоаржадара терко е еза парте райкомо а райисполкомо а.

З. ГЕЛИСХАНОВ,

(тха собкор).

РАЙОНИЙ ЮКЪАРЧА ГАЗЕТИЙ БОЛХЛОЙ ОПЫТ ДIА-ЮХА ЭЦАШ БА

Ткъо совгIа литературни болхло вIашагIкхийтар «Терская правда» яхача Наурски территориальни-производственни совхозно - колхозни управлене газета редакце. Укхаза хилар КПСС обкома пропагандаи агитацеи отдело вIашагIтеха районий юкъарча газетий цхьана летучка.

«Терская правда» яхача газета редактора заместитела нов. Н. Семигорелова обозрени йир Сунженски Управлене «Къахьегама байракх» яхача газета. ХьажкIаш, свекла, хьайбай продукци ебаяра духьа къовсам лоаттабара зонера къахьегамхой оарцагIбахара дешаш газето бакъахьа кепа детташ хилар белгал а даьккха, Сунжерча журналистий уйла обозреватело тIаерзайир кепа еттача материалашта редактировани еча юкъе нийслуча кхоачамбоацараштa, хьалха латтарий опыт йоаржаеча хана экономически анализ кIезига еш хилара. «Красное знамя» яхача Гудермесски Управлене газета литсотрудника нов. Н. Астахова Наурски газета болхлой уйла тIаерзайир цхьайола материалаш эсала хилара. Масала, Горьке цIерахча колхозе хьалхагIа а санна дIабув кен, хIаьта газето цунах тIагIоллара мара хIама яздац. «Терская правда» кIезига язду профсоюзни, комсомольски организацей вахарах. Тоае езаш я верстка а. «Къахьегама байракх» яхача газета юртбоахама отдела заведующе нов. Зимарина критика йир «Заветы Ильича» яхача газета из вIашагIдоллара гIулакха кхоачамбоацараш хиларах, гомаш увттадара из чIоагIа тIера хиларах, и кх. дI. «Красное знамя» яхача Гудермесски Управлене газета обзор йир «Заветы Ильича» яхача газета отдела заведующе нов. Соколова.

Балха опыт дIа-юха эцаш дага баьлар районий юкъарча газетий редактораш.

«Красное знамя» яхача газета редактора нов. В. Шанина дийцар хьалха латта опыт йоаржаяра редакце вIашагIъеллача штате йоацача отделах, кхалнаха юкъе беча балха а комсомольски вахара а отделех. «Къахьегама байракх» яхача газета редактора нов. Даурбекова дийцар Наьсарен районе штате йоаца редакце отдел вIашагIъеллачул тIехьагIа редакцега письмош дукхагIа ухаш хилар.

«Заветы Ильича» яхача газета редактора заместитела нов. Махмаева белгалдаьхар газета материалаш эрсий метталара нохчий меттала йоахача хана гIалаташ деш хилар.

Летучке дакъа лоацащ хилар МагIалбикереи Дагестански АССР гор. Хасой - Юртареи журналисташ.

Н. ШИПУЛИН.

Хьинаре къахьег кхалнаха

Дукха гIалгIай кхалнах ба болх беш Первомайски районерча слюдяной цехе. Тахханарча дийнахь цига болх беш я 56 кхалсаг. Шерра социалистически яхь а йоаржаяь, массаза а хьалхле лелаеш я нов. Стасенко кулгалду бригада. ХIара бетта производственни план 110 процент кхоачашъю цо. Къахьегама овсарле дукха лакхъеннай.

Эггара хьалха чIоагIа хала дар тхона слюда вIашагIдоаккхаш, — йоах цеха болхлочо Бузуртанова Хьавас, — хIана аьлча из болх вIалла бовзаш дацар тхо. Цхьабакъда, тхоай берригa низ тIабахийта къахьегар оаха мамогга дикагIа из бовза гIерташ. Доккха новкъостал дир тхона Грознера баьхкача мастераша нн. Евстафьеваси Нажаеваси. ХIанз тха болхлошта юкъе цхьаккха кхалсаг яц ший болх мишта бе беза ца ховш.

Къахьегам дукха безаш, шоай хьинар ца кходеш къахьег цеха болхлоша Пугоева Лемкас, Героева Тамарас, Костоева Золатхана, иштта кхычар а. Производственни заданеш массаз а кхоачашъеш, шоай балха говзал лакхъеш хьабоагIа уж.

К. БЕМБУЛАТОВА,

мастер.

Торговле балха хьалхле лелаераш

Нохч-ГIалгIай республика пачхахьалкхен торговле предприятейи организацейи социалистически яхьа итогаш яьй.

РСФСР-а торговле министерстваи пачхахьалкхен торговле а потребкооперацe а профсоюза ЦК-аи карара кара тела ЦIе байракх хьожаяьй горпищеторга № 106 йолча тика коллективана. Цунна деннад ахчан хьалхара совгIат а.

Столовей треста номер 23 йолча столове коллективана хьожаяьй Нохч-ГIалгIай министрий советеи облсовпрофеи карара кара тела ЦIе байракх а иштта ахчан шоллагIа совгIат а.

Торговле министерства а, пачхахьалкхен торговле болхлой обкома союза а, потребкооперацe а карара кара тела ЦIе байракх еннай столовей треста номер 4 йолча столовена.

Горпромторга номер 7 йолча тикана а иштта горпищеторга №№ 54, 34 йолча тикашта а торговле министерстваи профсоюза областной комитетеи Сийлен грамоташ еннай.

М. ЕРЕМЕНКО.

Третьяковски галлерея Грозне

Дунен тIа эггара тIех йолча культура центрех цаI я третьяковски галерея. Цу культура центре я дукккача бIаьшерашка цIи хезача художникаша хьаяь изобразительни искусства произведенеш.

Республикереи Грознереи къахьегамхой чIоагIа гIадбаха ба Третьяковски галерея вайцига ярах. Из бIаргагора дезаш хиннача дукхача наьха дагалаьттар кхоачашхургда.

Республикански изобразительни искусства музея чу хьайийлай дIа-юха кхувла Третьяковски галерея выставка. Цу выставке да барайттлагIча, ткъестлагIча, ткъоалагIча бIаьшерашкарча эрсий художникий оригинальни балхаш, цига я революци хилалехьареи хIанзарча советски ханареи произведенеш.

БарайттлагIча бIаьшерарча балхашта юкъе белгалдаьнна дика да портреташ деча Д. Г. Левицке даь Протасова портрет. ТкъестлагIча бIаьшерарча произведенеша вайна бIаргагойт цIи хезача художникий сурташ, эрсий халкъа курал: масала, художника А. Г. Веницианова дилла «Вокккхача сага корта» яха сурт, цига ба художника А. Иванова кхо болх а, архитектора Болотова даь дика портрет а, иштта кхыдола балхаш а.

Къаьстта дика цу выставке хьахьокх «Остров Капри», «Форда тIа дохк» яха И. И. Айвазовске сурташ. Иштта цига да хьагойташ В. М. Воснецова, В. В. Верещагина, кхычар сурташ. Саг бIарахьежача лоаттийсаш да выставкера вежарий МаяковскийгIари В. Г. Перовеи И. Е. Репенеи «Юриста сурт», «Говраш», В. И. Сурикова «Альпы яхача лоамашта юкъе гIолла Суворов чакхвалар» яха сурташ.

Йоккха моттиг дIалоац выставке советски заман балхаша. Цига да цIи хезача советски художника А. М. Герасимова «Ленин трибуна тIа» яха сурт, цул совгIа И. Э. Гробара «ТIехьара лоа», П. П. Рончаловске «Сирень» яха, иштта кхыдола сурташ а. Сийлен моттиг дIалоац В. И. Жуковске, И. И. Айвазовске, В. В. Верещагина, И. Н. Крамской, Н. А. Ярошенка, В. А. Серова, иштта кхычар а сурташа.

Скульптура кхойтта произведени я цу выставке хьагойташ. Къаьстта хьежачар теркам тIаоз Ф. И. Шубина, М. М. Антокольске бронзови скульптураша. Скульптора Н. А. Андреева скульптураш а дика хьагойташ я цига. ЧIоагIа дика кийчъяь я цига «Ленин ладувгIаш ва докладага», «Ленин заседане» яха скульптураш.

1963 шера хьалхарча кварталах цхьаькха а сакъердаме хIама да вай республике хургдолаш. Грозне йоагIаргья Ленинградера пачхахьалкхен эрмитаж, цул совгIа Советски Союзе дикагIйолчарех йола Тбилисера дIа-юха кхувла выставка а хургья вай республике.

КПСС XXII съездои СССР Культура Министерстваи хьалхарча декхарех лаьрхIад дикагIча традицешца наха кхетам балар.

С. БРОДСКИЙ,

Изобразительни искусства республикански музея директор.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

Доазол дехьара

Советски Союза новкъосталца

КАИР, 3 сентябрь. (ТАСС). Селхан укхаза кулгаш яздаьд Асуане карбида кальции ферро-силиции еш йола завод йиллара хьакъехьарча контрактана.

ВIаши экономически технически гIулакхаш леладара хьакъехьарча советско-египетски соглашенех Советски Союзо ВIашагIкхийттача Iарбий Республикана деннача кредита чотах хьалъергья хьалхагIа ше санна яр ОАР-е кхы хиланза йола из предприяти.

Цунца цхьана кулгаш яздаьд иштта Советски Союза новкъосталца хьалъеш йолча коксохимически завода шоллагIа очередь хьалъяра проект оттаяра, оборудовани ялара, технически новкъостал дара. Заводе хьалъергья шера 282 эзар тонн кокс арахеца низ кхоачашйола шоллагIа коксови батарея.

Уж заводаш болх бе йолаялар боккха экономически лоархIам болаш гIулакх да, хIана аьлча, ОАР Iаьржача металлургена маэшша кокс, карбида кальци, ферро-силици лоаттаергья цар арахецача продукце, дикка Iалашдергда мехка химически промышленность дегIайоагIилга. ВIашагIкхийттача Iарбий Республикага торо хургья дукхача маьхера бедал арахьара тIа ца кхахьа а, шийна эшаш дола кхыча мехкий валюта шийга дита а.

США КЪУЛБЕХЬАРА РАСИЗМА КЕРДА ТАЛГIИ

НЬЮ-ЙОРК, 3 сентябрь. (ТАСС). Луизиана яхача штате террора кампани лелаю Ку-Клукс-Клана. «Нью-Йорк геральд трибюн» яхача газета хьалхарча оагIон тIа арадаьккхад геттара доккха фото сурт. КIай кхоллараш а кхувхкаш бола куклуксклановцаш гобаьккха гонахьа а багIащ доагаш латта жIарг хьахьокхаш да сурт.

Селхан сарраха, кIезигагIа доагадаьдале а, Луизианерча 14 городе жIаргаш доагадаьд Ку-Клукс-Клана, яхаш хоам бу газеташа.

КIайбарашеи неграшеи цхьан дешара духьал тхоаш эгIаздаха хилар да цунца оаха дIакхайкадер, аьлар корреспонденташка расисташа. Керттерча даькъа жIаргаш доагаргда, аьнна, тIатехар цар, негритянски школаш чуйолча цIеноштa хьалхашка, Луизиана къилбаседа даькъерча ерригача городашка. Цар эхь дайнна кхайкадир: «Ку-Клукс-Клана юха а ший болх чIоаггIа дийнбаьлга массанена а дIахар деза тхона».

Доагаш дола жIарг — неграшта духьал куклуксклановцаша низаш долда, аьнна, беш бола хоам ба из, расистски террорaца нийслуш хIама да из. КIезига мара доаца негритянски бераш кхераде а хьалхагIа алхха кIайбараша мара ца дешаш хиннача школашкара дIа а даьнна уж дIадахийтар духьа а доагаду Луизианерча расисташа жIаргаш.

Фашисташ юхатехаб

ЛОНДОН, 3 сентябрь. (ТАСС). «Британски къамий партеи» «юнионистски боламои» Лондона малхбоалехьарча районе чакхдаккха лаьрхIа хинна вIашагIкхетилга доха а деш, селхан цIаькха а хоадам боллаш фашисташ юхатехаб мугIарерча англичанаша. Фашисташта духьал бараш къаьстта чIоагIа эттар «юнионистски болама» «баьчча» Мосле къамаьл делерхIаш хиннача Виктория-парке. Кхо эзарнел совгIа саг вар укхаза фашизмага «ак» ала венараш.

Цу организаце цхьа кулгалхо Хэмм митинг хьаелла дагах трибунана меттел оттаяьча грузовика тIа хьалтIаваьлча, вIашагIкхийтта хиннача наха цунга къамаьл дайтанзар, «дIаяккха фашизм, дIаваккха Мосли!» яхаш цIогIарч а детташ. Хэмма лувсакхаш йийттар наха. «Юнионистски болама» керте латтарий га доахаш хиннача полицена низткъа мара гулбеннараш юхакъовла магацар.

Мосли микрофона юххе гучаваьлча, цо детта бордаш бIаргагулга мара, цхьаккха а хIама хьа ца хозаш, селла чIоагIа гIараш йир наха. Кхеравенна Мосли ший «къамаьл» юкъагIа а дита, гобаьккха полицейскеш а болаш автомобилага дIа а кхаьча, цунна тIа а хайна дIаийкхар. Митинг дIакъовл, аьнна, хьакхайкадир полицейске. Наха шокарч а етташ, эгIазал а кхайкаеш сихбенна грузовика тIа а хайжа, дIалийлхар фашисташ.

Юххьанцарча хоамах, Виктория-парке фашисташта духьал баьннача нахах 40 саг лаьцав полице.

АЛЖИРЕРА ХЬАЛ

АЛЖИР, 4 сентябрь. (ТАСС). Селхан Оране пресс-конференце ше къамаьл деш, къамаш мукъадоахача Фронта (ФНО) политбюро члена, Алжирски Республика ханна йолча правительства председатела Ахмед Бен Белла аьлар, къамаш мукъадоахача эскарга приказ кхаьчад Алжир яхача городагахьа долле, аьнна.

Укхаза хьакхаьчача хоамех, тахан моттигерча ханах 14 сахьати 30 минути яьлча 6-гIча военни округа бIунаша тIом ца беш хьалаьцай Алжира къулбехьен оагIорахьа 176 километр гаьна улла Богхари яха город. ФНО Политбюрос яхар де ца тига 4-гIча военни округа доакъош Уарсени яхача лоаман хьунашкахьа дахад.

ПАРИЖ, 4 сентябрь. (ТАСС). Алжирера хьаухача хоамех, хIанз 4-гIча военни округа бIунаша йитай Юсефа Сааде командованех болча къамаш мукъадахара Фронта Политбюрогахьарчарга йола Касбу (алжирски столицера нах дукхагIа бахаш дола дакъа).

ТЕРРОРИСТАШТА ТАIАЗАР ДАЬД

БЕРЛИН, 4 сентябрь. (ТАСС). ГДР лакхерча судо селхан суд яьй Германски Демократически Республикана доккха зулам даьча шпионийи террористийи группа дешах лаьца. АДН агентства беча хоамах бехке беш болча Финкаи Штерцикаи баллалца каторжни набахта бахка судаш яьй шпионаж бахьан долаш. Бехке беш болча Генгельбаха, Штернхеймера, Штаховица террористически гIулакхаш леладарах каторжни набахта бахка судаш яьй хьалхарчоа 12 шу, шоллагIчоа — 7, кхоалагIчоа — 6 шу.

Исторе Гештдергдац

ДЕЛИ, 2 сентябрь. **(«Правда» соб. корр.).** Конголезски патриота Антуан Гизенга къонахчалца лоаттабаьча къовсама хьакъехьара хоамаш массадолча индийски газеташ тIа гIолла чакхдаьннад. Шун корреспондента тахан Ерригиндийски машара Совета генеральни секретарь Ромеш Чандра волча а ваха, цунгара дийхар Конгора событеш яшха, аьнна. Ромеш Чандра аьлар: Конго къамаш мукъадахара болама гIорваьнна волча деятела Антуан Гизенга моцалца забастовка кхайкаярах болча хоамо тIабоагIача безача балаца хьалдизад тха дегаш. Дерригa халкъаш оарцагIдала деза хIанз Патрис Лумумбана хиннар юха керда ца далийтар духьа. ХIанз кхы тIехьа доацаш дерригача мехкаша, ерригача правительстваша, ВIашагIкхийттача Къамий Организаце шоашта могар де деза Антуан Гизенга мукъаваккхар духьа.

МОХК АГАР

ЦIАККХА ЦА ХИННАЧА ТАЙПАРА МОХК АЬГАБ ИРАНЕ

ЦХЬАН МИНУТА 75 ЮРТ ЙОХАЯЬЙ

ЛОНДОН. Кхыча мехкий агентстваша Тегеранера хоам мабарра 2-ча сентябре бийсана Казвини, Хамадани, Савеи яхача городашта юкъерча районашка, ирански столица малхбузехьа 160 километр хиллал мара гаьна а йоацаш Ирана исторе чухь эггара чIоагIагIа лаьтта аьгад, йохаяьй 50 совгIа нах баха моттигаш. Къаьстта чIоагIа зе кхийттад Такистан яхача города гонахьарча юрташта. Духхьал цхьан минута укхаза 75 юрт йохаяьй. Асиан яхача юрта де доацаш 800 саг вейнав. Хамадан яхача города юхера 4000 саг ваха Джавик яха юрт лаьттаца нийсъяьй. ХIанзале ши бIаь дакъа корадаьд цига.

Тегеранера малхбузен оагIорахьа машиннаькъаш тийдад. Тегеранера цхьаццадола цIеноша дохадаьд.

Катастрофа хиннача районера баьхкачар дувц, бомбаш йийттача санна йохаяьча района тIа дема морхаш латт яхаш. Дехача цIеношта юкъера шоай нах лехаш эзараш белхаш нах лел.

Лаьтта аьгача районе дахийтача тIемахой доакъоша дехача цIеношта кIалхара Iалаьмате дукха боабаь нах боах. Газеташа хоам мабарра, хетаргахьа, бейна нах бархI эзарнега кхача мег.

ТАЙФУН ГОНКОНГЕ КХАЬЧАЙ.

Гонконг яхача британски колоне 1 сентябре чIоагIа мух (тайфун) баьннаб. Рейтер яхача агентства хоам мабарра, цу михо чIоагIа хий хьедийтад, итташ кемаш берда йисте аракхейсад, хIаьта уж шоайла вIаши а деттаденнад. ЧIоагIа баьннача михо цIеною тIара тховнаш дIакхухьар, машинаш тIакIалтIа йоахар, электрически саьргаш хедадора, дукккханахьа цIераш яьлар, из бахьан долаш 50 саг вийнав, 200 сага гаргга човнаш яьй, 15.000 саг — чуваха моттиг йоацаш висав.

Тахан кинотеатрашка

Челюскинций цIерахча кинотеатре.

Йоккха зал — **«Мартин моархашта юкъе».**

Долалу: 10, 12, 2, 4, 6, 8, 10.

ЗIамига зал № 1 — **«Мартин моархашта юкъе».**

Долалу: 8.30, 10.30, 12.30, 2.30, 4.30, 6.30, 8.30, 10.30.

ЗIамига зал № 2 — **«Мартин моархашта юкъе».**

Долалу: 9, 11, 1, 3, 5, 7, 9.

ЗIамига зал № 3 — **«Мартин моархашта юкъе».**

Долалу: 9.15, 11.15, 1.15, 3.15, 5.15, 7.15, 9.15.

«Родина» цIерахча кинотеатре.

«Москалаш»

Долалу: 9, 1, 5.15.

«Кемаш совцача бода никъ».

Долалу: 11, 3, 7.10, 9.05.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, ЦIеча фронтовикий улица, 15. **Телефонаш:** редактора зам. — 2-07-01; бехктокхама секретара — 2-45-48, партийни вахарен, экономикан, письмойн отделий — 2-25-72; корректорске — 2-30-91;

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Красных фронтовиков, 15. Телефоны: зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-48, отделов партийной жизни, экономики и писем — 2-25-72; корректорской — 2-30-91.

1918 шерарча 11-ча августа цIерах йола типографи, г. Грозный, Революце проспект, 30/3.

Типография имени 11 августа 1918 года. г. Грозный, проспект Революции 30/3.

СФ05122

Заказ № 4770